БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

36-хи жэлээ гарана

№ 245 (9077)
ОКТЯБРИИН 17
СУББОТО
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

Советскэ Союзай ажалшад! Долоон жэлэй түсэбые предприяти, барилга бүхэнэй, колхоз, совхоз бүхэнэй болзорһоо урид дүүргэхын түлөө тэмсэгты! Долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ гээшэ арад түмэнэй баян дэлгэр, болбосон һайхан байдалые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ эшэ нүхэсэл мүн болоно! (КПСС-эй ЦК-гэй гаргаһан Уряануудһаа)

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Культурно-ажаһуудалай, гэр доторой эд бараа олоор, янза бүреэр, шанар һайнтайгаар үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо хэмжээнүүд тухай

льтурно-ажаһуудалай болон доторой эд бараа олоор, янза р, шанар һайнтайгаар гарга-олохо тухай асуудалые КПСС-Центральна Комитет, СССР-эй истрнүүдэй Совет хаража үзэ-овет хүнүүдэй соёл культура байра байдалай хэлбэришэ-р һайжаржа байхада, турно-ажаһуудалай эд бараа, доторой хэрэгсэлнүүд бүри хэрэгтэй боложо байна гэжэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гэй, Р-эй Министрнүүдэй Соведэй ан абаһан тогтоол дотор тэм-дэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ орон най иимэ эд бараан горьтой үйлэдбэрилэн гаргагдадаг Радиоприемнигууд, фотоап-уд, часы болон бусад элдэб үүд олоор үйлэдбэрилэн гар-на.

зуура культурно-ажаһууда-болон гэр доторой олон эд ба-йлэдбэрилэн гаргалга хүн зо-аг үргэлжэ дээшэлжэ байгаа энүүдые ханганагүй. Телеви-иянино, үхибүүдэй болон эдир-эй велосипедүүд, угаалгын бо-лгын машинанууд, холодиль-д, электрическэ утюгууд, мя-адаг машинанууд, шаажан шаажан гүйлгэһэн амһарта-хууха болон химиин бусад алаар хэһэн гэр доторой хэ-лнүүд, үүдэнэй, сонхын ба-гохо болон бусад зүйлнүүд ааанда хүртэнэгүй. Нютаг ню-та хэжэ боломоор гэр зуурай мжын тон юрын зүйлнүүдые ээн городуудта, зарим хүдөө удта заримдаа олдодоггүй. масса болон холимог бусад алнуудаар хэһэн зүйлнүүд өөнөөр үйлэдбэрилэн гаргаг-

льтурно-ажаһуудалай олон эд илангаяа гэр зуурай машина приборнуудые үйлэдбэрилэн а техникые, тэдэнэй шанарые, эн газаа бэеынь түхэл бо-эмэглэн гоёолгыень нилээд-айжаруулхаар. Ашаглагдадаг харaха болоо һаа, гэр зуу-олодильнигууд тон ехэ шэг-йгээр, радиоприемнигууд, ра-ууд, зарим маркануудай те-рнүүд даншье һаа хүндэ хү-мантагарнуудаар гаргагда-ектрическэ олон приборнууд атическаар тааруулагдажа гүй дээрэһээ электрын хүсэ гаргашална. Заводуудта рай машинануудые, прибор-ухаалан зохёохо проектно-укторска хүдэлмэри хангал-эр эмхидхэгдэнэ.

турно-ажаһуудалай болон орой эд бараа, хэрэгсэлнүү-ной ямараар хэрэглэжэ бай-худалдаа наймаанай орга-нууд дутамагаар шэнжэлнэ, бараа үйлэдбэрилэн гарга-хэхэдээ ехэхэн алдуу гаргана. Энээн дээрэһээ зоной хэрэглэжэ бай-рим зүйлнүүд ямаршье үндэ-тагүйгөөр үсөөнөөр гаргаг-үгышье һаа, худалдаа ай газарнуудта хэмһээ ехэ ан сугларшана. Тэрэшэлэн а наймаанай организаци-тээн гаргаһан зүйлнүүдэйн-арые һайжаруулхыень, уран р хэдэг болохо тухайдань ленна предприятинуудта зо-лтэ табинагүй.

хүнүүдэй эд зөөриин бо-льтурна эрилтэнүүдые гүйсэд эр хангадаг болохо гол зо-шиидхэхэ хэрэгтэ горьтой-урагшаа дабшахын тулада жэлнүүдтэ промышленна эд дээ хоолой зүйлнүүдые, тэ-культурна болон гэр дото-бараа, хэрэгсэлнүүдые бүри йлэдбэрилэн гаргадаг болохо КПСС-эй XXI съезд табяа. зуураа долоон жэлэй тур-зоной саг үргэлжэдөө ур-байгаа хэрэглэмжэнүүдые зорилго табигдана.

—1965 онуудайнгаа тогтоог-даалгабарие болзорһоонь үүргэхын тулада совнархо-нютагай болон кооператив-ышленностиин предприяти-культурно-ажаһуудалай эд гэр доторой хэрэгсэлнүүдые нза бүреэр, шанар һайнтай-лэн гаргадаг болохо зорил-жа, үйлэдбэриин арга бо-ломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэдэг болохо хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гээшэ партийна, советскэ, ажахын органуудай шухала зорилго гэжэ КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно.

Культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой эд бараа, хэрэгсэлнүүдые нилээд ехээр, янза бүри олоор, шанар һайнтайгаар үйлэдбэрилэн гаргадаг болохын тулада хэмжээ абаха, үйлэдбэриингөө бии байгаа талмайнуудые һайнаар ашаглаха, машина бүтээлгын, металлургическа, химическэ, электротехническэ, модо болбосоруулгын болон промышленностиин бусад һалбаринуудай предприятинуудта, тэрэшэлэн нютагай промышленностиин болон олзоборилгын кооперациин предприятинуудта иимэ эд бараа гаргажа байха тусхай мэргэжэһэн шэнэ цехүүдые эмхидхэхэ, үйлэдбэридөө шэнэ техникэ болон технологи нэбтэрүүлхэ, түүхэй эд болон материалнуудые алмаха, ажалай үйлэдбэриин бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрын үнэ сэн химдаруулха талаар хэмжээ-ябуулгануудые зохёожо, бэелүүлхэ гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомууд болон обкомуудые, республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые, ажалшадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведэй гүйсэдкомуудые, СССР-эй министерствонүүд болон захиргаануудые, совнархозуудые уялгалаа.

1958 ондо 45,5 миллиард түхэригэй культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаһан байбал, 1960 ондо 57,9 миллиард, 1961 ондо 64,6 миллиард (предприятинуудай олоорнь худалдадаг сэнгээр) түхэригэй иимэ эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо гэжэ баталан абаһан тогтоолоор хараалагдаа. Тусхайлбал, 1958 ондо 359,6 мянган хэһэг холодильник гаргагдаһан байбал, 1961 ондо 796 мянган хэһэгтэ, 463 мянган хубсаһа болон амһарта угаалгын машина гаргагдаһан байбал, 1215 мянган хэһэгтэ, 246 мянган пылесос гаргагдаһан байбал, 510 мянган хэһэгтэ, 2685,6 мянган оёлгын машина гаргагдаһан байбал, 3470 мянган хэһэгтэ, 979,3 мянган телевизор гаргагдаһан байбал, 1923 мянган хэһэгтэ, 25 мянган мотовелосипед болон мотолёдууд гаргагдаһан байбал, 280 мянган хэһэгтэ. 1024.3 үхибүүдэй велосипед гаргагдаһан байбал, 1565 мянган хэһэгтэ, 2086 мянган электроутюг гаргагдаһан байбал, 6586 мянган хэһэгтэ, 729 миллион түхэригэй шаажан амһартанууд гаргагдаһан байбал, 974 миллионойхидо хүргэхэ гэжэ хараалагдаа.

1959 оной дүрбэдэхи кварталда 647 миллион түхэригэй (розничнo сэнгээр) культурно-ажаһуудалай эд бараа болон гэр доторой хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха нэмэлтэ даалгабари үгтөө.

Культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой эд бараа, хэрэгсэлнүүдые янза бүри олоор, шанар һайнтайгаар үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ гэжэ республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, ажалшадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведэй гүйсэдкомууд, СССР-эй министерствонүүд болон захиргаануудта, совнархозуудта даалгагдаа. Тиигэхэ зуураа иимэ юумэнүүдтэ анхаралаа хандуулха:

эдэ эд бараанай талаар оронойнгоо конструкторнуудай зохёоһон, тэрэшэлэн хилын саанахи эрхим һайн шэнэ шэнэ зүйлнүүдые богони болзорто олоор үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо;

шкафайнь, үүдэнэйнь дотор талын ашаглагдаха талмайе шадаал һаа ехэ болгохо, металл багаар гаргашалха, электрын хүсэ гаргашалгыень бага болгохо, пластмасса болон термоизоляционно шэнэ материалнуудые ехээр хэрэглэдэг болохо шухала байһыень харалсажа, эгээл ашагтай компрессионно, абсорбционно холодильнигуудай, тэрэ тоодо багахан, ханада хоноогдохо холодильнигуудай байгуулалта зохёохо, үйлэдбэрилэн гаргаха;

трубчата болон далдалагдамал электрохалаалгын элементнүүдтэй, автоматическаар тааруулагдадаг, мүн хамгаалагдадаг электрохалаалгын приборнуудые (кофейнигүүд, чайнигууд, электроутюгууд, электроплиткэнүүд) гаргадаг болохо;

зоной ехээр хэрэглэдэг болоһон шэнэ түхэлэй мотоциклнуудые, мотороллернуудые, мотовелосипедүүдые, тэдэнэй хажуу талада шагтагалагдадаг тэргэнүүдые, багахан үхибүүдэй болон эдиршүүлэй велосипедүүдые хүнгэнөөр, удаан сагта ашаглагдахын тула бүхөөр, тэрэшэлэн двигательнүүдэйнь гаргаша багатай байхаар үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо;

уһыень шахадаг түхеэрэлгэтэй хубсаһа угаадаг автоматическа машинануудые бүтээжэ гаргаха, тиихэдээ хэмжүүрыень бага болгохо, шэгнүүрыень хүнгэрүүлхэ, гадаада түхэлыень гоё болгохо, шанарыень һайжаруулха;

гэр доторой хуушарһан маркын оёдолой машинануудай орондо, «ЗИГ-ЗАГ» гэжэ түхэлэй сэхэ руунь оёдог, мүн олон янзын оёлгонуудые хэдэг бүри нарин машина бүтээдэг болохо, тиихэдээ гадаада түхэлыень һайжаруулха;

центральна секундна стрелкэтэй, циферблат дээрээ тобойһон тоотой, алталагдаһан корпустой сарбуугай часуудые, шаажан, бронзо, пластмасса корпусуудтай стод дээрэ байдаг часуудые бүри олоор гаргаха; барометртэй, термометртэй, календарьтай комбинированнэ часуудые, тэрэшэлэн ханын болон стол дээрэ байдаг аад, хүгжэм наададаг, дуугардаг часуудые һайн шанартай модон корпустойгоор олоор бүтээжэ гаргадаг болохо;

телевизионно, радио дамжуулгын, дамжуулан абалгын радиоаппаратурын байгууламжые бүри һайжаруулан, һаадгүйгөөр, найдамтайгаар хүдэлдэг болгохо; радиоприёмнигуудые. радиолануудые, телевизорнуудые, магнитофонуудые бүри олоор бүтээдэг болохо, тиихэдээ нарин схемэнүүд болон детальнуудые, полупроводнигуудые хэрэглэхэ, модон хайрсагыень пластмассаар һэлгэхэ;

кинескопуудтай телевизорнүүдые бүри олоор бүтээдэг болохо. Тиихэдээ туяагайнь харуулалгын булан 110 градусһаа бага бэшэ байха, напряжениинь тааруулха оньһоор хангагданхай байха ёһотой, тэрэшэлэн эбдэрһэн кинескопуудые заһабарилха хүдэлмэри эмхидхэхэ;

нарибтар болон нарин аад, хүнгэхэнүүд түмэр оронуудые бүтээдэг болохо, ялагар түмэр, мүн модон нюргабшатай оронуудые олоор бүтээдэг болохо;

газаа досоо талаһаа сагаан шаажан гүйлгэһэн нэгэдэхи сортын түмэр амһартануудые бүри олоор гаргадаг болохо, тиихэдээ тодо үнгэтэй будагуудые хэрэглэжэ, шаажан гүйлгэһэн амһартын газаа талын сэсэгүүдые һайжаруулха, гүйлгэһэн шаажангые бүхэ, хобхорсогүй болгохо, 0,3—0,4 миллиметр зузаантай буладаар хэгдэһэн аад, шаажан гүйлгэһэн амһартануудые, алюминеэр хэбтэ сохигдожо, мүлижэ жэгдэлэгдэһэн, мүн хром гэхэ мэтые гүйлгэһэн амһартануудые бүри олоор бүтээжэ гаргаха;

гэр дотор хэрэглэгдэдэг химическэ эд бараа бүри олон янзын болгохо, элбэгээр бүтээжэ гаргаха. Шэнэ түхэлэй эд бараа, тэрэ тоодо нооһон торгон, пумаажан будэй, арһанай муухай болоһон газарые арилгадаг зүйлнүүдые бүтээхэ, элдэб будагуудые, юумэ гоёохо хуурай шэрэнүүдые, хубсаха угаахада хэрэглэгдэдэг поршоогуудые ехээр бүтээжэ, хүн зондо элбэгээр худалдадаг болохо; гэр доторой химическэ эд бараа шанар һайнтайгаар багсалдаг болохо;

электрогэрэлтүүлгын гэр доторой хэрэгсэлнүүдые шэнэ материалнуудаар, бүтээхэ, илангаяа абажурнуудые светотехническэ пластмассаар, гэрэл сасаруулдаг уян пленконуудаар, шатадаггүй абажурна саарһаар, шанар һайнтай светотехническэ элдэб үнгын шэлээр олоор бүтээжэ гаргадаг болохо. Тиигэжэ 1961 онһоо эхилэн абажурнуудые торгон бүдөөр бүтээхэеэ болихо.

Культурно-ажаһуудалай, мүн гэр доторой техническэ орёо нарин машинанууд болон приборнуудай шэнэ модельнүүдые зохёохо, проектно-конструкторска, туршалгын хүдэлмэри залан ударидаха, иимэ машина болон приборнуудые байгуулха талаар конкурснуудые үнгэргэхэ, тэрэшэлэн иимэ продукци гаргадаг предприятинуудта техническэ туһаламжа үзүүлхэ уялга автоматизациин болон машина бүтээлгын талаар, радиоэлектроникын талаар, оборонно техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй комитедүүдтэ даалгагдаа.

Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ иимэ юумэ хэхэ гэжэ даалгагдаба:

культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой техническэ талаараа орёо нарин эд бараа бүтээдэг гол шухала предприятинуудта 1960 ондо конструкторско-технологическа бюро гү, али туршалгын базатай лабораторинуудые эмхидхэхэ тухай асуудал гурбан һарын турша соо хаража үзөөд, шиидхэхэ;

пианино болон рояльнуудые, тэрээндэ хэрэгтэй механика болон клавиатурые бүтээдэг шэнэ фабрикануудые бариха, хуушануудыень үргэдхэхэ хэмжээнүүдые абаха, тэрэшэлэн инструментнүүдэй шанар һайжаруулха, үйлэдбэридэ шэнэ техникэ болон түрүү технологи нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриингөө һаадгүйгөөр хүдэлхын тулада инструментнүүдые бүтээхэдээ хэрэглэхэ хюрөөдэмэл хабтагайнууд болон бусад детальнуудые хэрэгтэй соонь бэлэдхэхэ тодорхой хэмжээ-ябуулгануудые фабрика бүхэндэ хараалан зохёохо;

мүнөө хүдэлжэ байһан предприятинуудаа бүри һайнаар ашаглажа, бүри олон янзын, шанар һайнтай шаажан болон шэл амһартануудые улам элбэгээр гаргадаг болохо, үйлэдбэрие бүри бүтээсэ ехэтэй болгохо, хүдэлжэ байһан предприятинуудые үргэдхэхэ, шэнэнүүдые барижа ашаглалгада оруулха, түрүү технологи үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа, бэелүүлхэ. Шаажанай болон шэлэй промышленностьда хэрэгтэй зүйлнүүдые малтажа абадаг, шанаржуулдаг предприятинуудай үйлэдбэриин хүсые ехэ болгохо. Шаажанай болон шэлэй үйлэдбэриин талаар научно-шэнжэлгэнүүдые үргэдхэхэ, иимэ үйлэдбэридэ хэрэгтэй технологическа түхеэрэлгэнүүдые ухаалан зохёожо бүтээхэ, нютагай зүйлнүүдээр хэгдэһэн нимгэхэн ханатай шабар болон шаажанлиг амһарта үйлэдбэрилэн гаргаха заводской технологи зохёохо.

Культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой эд бараа үйлэдбэрилхын тулада хэрэгтэй болохо түүхэй эд, материалнууд болон түхеэрэлгэнүүдые, тэрэ тоодо шэнэ холимог болон гоёолтын материалнуудые, лак, будаг болон бусад зүйлнүүдые таһалжа үгэхэ ябадал арадай ажахын түсэбүүдэй ёһоор хараалхыень союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй Госпланда даалгагдаа.

Республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, совнархозуудые иигэжэ уялгалха:

промышленностиин үлэгдэлнүүдые элирүүлхэ, бүридхэлдэ абаха, хубаарилха ябадал эмхидхэхэ, культурно-ажаһуудалай, гэр доторой эд бараа бүри ехээр үйлэдбэрилхын тулада эдэ үлэгдэлнүүдые, тэрэшэлэн нютагай түүхэй эдые хэрэглэхэ;

эсэгэ ороной промышленностиин эрхим түхэлнүүдээр, тэрэшэлэн бүхэсоюзна худалдаа наймаанай палатын түхэлнүүдээр культурно-ажаһуудалай, гэр доторой шэнэ түхэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг болохо даалгабаринуудые 1960 онһоо эхилэн предприятинуудай жэлэй түсэбөөр хараалха;

культурно-ажаһуудалай, гэр доторой эрхим түхэлэй эд бараа харуулжа, тэдэниие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ зорилгоор иимэ эд бараанай саг үргэлжын павильон-выставкэнүүдые эмхидхэхэ.

Культурно-ажаһуудалай, гэр доторой эд бараа үйлэдбэрилгые хороохо гү, али үйлэдбэрилгэһөө болюулха, тэрэшэлэн иимэ эд бараа бүтээдэг цехүүд гү, али предприятинуудые хааха тухай асуудал имагтал союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй зүбшөөлөөр, тиихэдэ олон республиканuудта зорюулан бүтээгдэдэг эд бараа үйлэдбэрилгые хороолго СССР-эй Госплантай зүбшэжэ шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоогоо.

Культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой эд бараа наймаалалга һайжаруулхые, эдэ эд бараа хүн зоной хэр зэргээр хэрэглэхэ байһые шэнжэлэн мэдэхын түлөө худалдаа наймаанай организацинуудай үүргэ болон харюусалгые дээшэлүүлхые, хүн зоной ехээр хэрэглэдэг эд бараа үйлэдбэрилхэ захилнуудые предприятинуудта хаһа саг соонь хэхые, бүтээгдэһэн продукциие түргэнөөр худалдахые союзна болон автономно республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта дурадхагдаа.

Республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, ажалшадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдкомууд нютагай түүхэй эд болон промышленностиин үлэгдэлнүүдые хэрэглэн, гэр дотор хэрэглэгдэдэг юрын эд бараа (стол, табуретка, кухни доторхи хэрэгсэл, юумэ хабшадаг зүйлнүүдые, түмэрөөр хэгдэһэн жэжэ хэрэгсэлнүүдые, щетко болон бусад зүйлнүүдые) хүн зонойнгоо хэрэглэмжые хүсэд хангажа шадахаар бүтээлгые эмхидхэжэ, иимэ зүйлнүүдые ондоо область, хизаар болон республикануудһаа зөөжэ асаралгые эридээр хороохо уялгатай.

Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой эд бараа үйлэдбэрилдэг предприятинуудые республика дотороо тусхай мэргэжэлдэ оруулха, хамжажа юумэ үйлэдбэрилдэг болгохо тухай асуудалые 1959—1960 онуудта хаража үзөөд шиидхэхэ. Иимэ эд бараа республикануудай хоорондо хамжажа үйлэдбэрилгые һайжаруулха тухай асуудал СССР-эй Госплантай зүбшэжэ шиидхэхэ уялгатай.

Культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой эд бараа үйлэдбэрилдэг предприятинуудта иимэ эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхын, шэнэ техникэ нэбтэрүүлхын, түхеэрэлгэнүүдээ улам нарижуулан һайжаруулхын, хүдэлмэреэ оньһожоруулхын болон үйлэдбэриин технологиие һайжаруулхын тулада тогтоогдоһон туримай ёһоор түлэдэг байхаар хоёр жэл хүрэтэр болзортойгоор урьһаламжануудые совнархозуудай, автономно республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, ажалшадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдкомуудай зууршалгаар үгэхыень СССР-эй Госбанкда дурадхагдаа.

Культурно-ажаһуудалай болон гэр доторой шэнэ түхэлэй бүри олон янзын эд бараа элбэгээр бүтээжэ гаргаха, шанарыень һайжаруулха талаар предприятинуудай урмашал дээшэлүүлхэ зорилготой хэмжээнүүд энэ тогтоолоор хараалагданхай.

* * *

Культурно-ажаһуудалай, гэр доторой эд бараа бүри элбэгээр үйлэдбэрилхэ, тус тогтоолой ёһоор хараалагдаһан даалгабаринуудые заатагүй дүүргэхэ, продукциин шанар һайжаруулхын, өөрынь үные химдаруулхын түлөө, совет хүнүүдэй эрилтэ болон хүсэлдэ таарахаар һайн шанартай гоё һайхан эд бараа предприяти бүхэнэй бүтээжэ гаргадаг байхын тулада фабрикын маркын нэрэ хүндын түлөө социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ шухала байһанда союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудай, Министрнүүдэй Соведүүдэй, партиин крайкомууд, обкомууд, горкомууд болон райкомуудай, автономно республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, ажалшадай депутадуудай хизаарай, областной, городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудай, совнархозуудай, партийна, советскэ, ажахын, профсоюзна болон комсомолой организацинуудай анхарал КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет хандуулһан байна.

Түрэл орон доторнай

Саратовай Н. Г. Чернышевскиин нэрэмжэтэ гүрэнэй университедэй тогтоһоор энэ оной октябриин 8-да 50 жэл гүйсэбэ. **Зураг дээрэ:** Саратовай гүрэнэй университедэй научна библиотекын шэнэ байшангай дэргэдэ.

ТАСС-эй фотохронико.

НЭГЭ ЭХЭ ХОНИНҺОО 1185 ТҮХЭРИГЭЙ ОЛЗО ОРУУЛБА

БАРНАУЛ. Рубцовско районой «Страна Советов» гэжэ колхозой хонишод Сибирь дотор эгээн түрүүлэн хонидоо үбэл түрүүлдэг болоһон юм. Энээнһээ уламжалан, хонидынь бүри ехэ ашагтай боложо, олзонь дээшэлһэн байна.

Энэ жэлдэ тус колхозойхид зуун эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абаа. Үбэл гараһан хурьган намартаа 30—42 килограмм татажа, ехэ хониной шэнээн болодог.

Жэлэй үшөө дүүрээдүй байбашье, хони үсхэбэрилгэһөө 4 миллион үлүүтэй түхэриг олзо оруулаа. Нэгэ эхэ хониноо 1185 түхэриг олзо оруулагдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумдэ бэлэдхэхэ зуураа, эндэхи хонишод долоон жэлэй нэгэдэхи жэлэй даалгабарие нооһо худалдалгаар, хониной мяха абалгаар, залуу мал үсхэбэрилгөөр үлүүлэн дүүргээ. Эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ 410 килограмм эрхим шанартай нооһон абтаа. Хонишод РСФСР-эй габьяата зоотехник Ф. Я. Вовченкын хүтэлбэреэр үбэлдэ бэлэдхэжэ байна. Хонидой байра хүсэдөөр заһабарилагдаа. Тэжээлэй хахадһаа ехэнхинь малай үбэлжэхэ газарта асарагданхай.

(ТАСС).

УЗБЕКИСТАНАЙ ИСКУССТВЫН ТҮҮХЭДЭ ҮНЭТЭ НЭМЭРИ

ДЕНАУ (Сурхан-Дарьинска область). Узбегэй ССР-эй Наукануудай академиин искусство шэнжэлдэг институдай, Сурхан-Дарьинска түүхын-хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн экспедици Денауска районой Калининай нэрэмжэтэ колхозой газар дээрэхи үндэр добуу малтахадаа хоёр дабхар хэрэм олоо.

Богоол эзэмдэгшэ байгуулалтын үедэ энэ байшан баригдаһан байгаа гэжэ тодорхойлогдоо. Хэрэмэй таһалгануудай ханануудта зурагууд һиилэгдэнхэй байгаа. Хэрэмые анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзэхэдэ, скульптурын үлэгдэлнүүд, хара шулуугаар хэһэн һахюуһа зүүдхэл, элдэб янзын түхэлтэйгөөр галдагдаһан хирпиисэнүүд олдоһон байна. Саашанхи малталга ерэхэ жэлэй хабар үргэлжэлүүлэгдэхэ.

(ТАСС).

БАРАЙГАРАЙ ҺАЙН УРГАСА ХУРЯАГДАБА

ВЛАДИВОСТОК. Примориин хизаарай барайгар таридаг совхозуудта ургаса хуряалга түлэг дундаа ябажа байна. Мүнөө жэлдэ барайгар үзэгдөөгүй һайнаар ургаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ гектар бүриһөө найма-арбан центнер барайгар хуряаглаһан байгаа һаа, мүнөө 25—30 центнер хуряагдана.

Хизаарай барайгар таридаг совхозууд гүрэндэ барайгар тушаажа эхилээ. (ТАСС).

Партийна ажабайдал

Түрүүшын үрэ дүн

Бригадын партийна организациин хүдэлмэриин дүршэлһөө

Колхозуудай бригадануудта партийна организаци эмхидхэгдэһэнэй аша үрэ ехэ байна. Хиналта, шалгалта һайжарна, ойлгууламжын хүдэлмэри шангадана. Курумканай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Элысунай бригадын партийна организаци урдаа табиһан зорилгоёо һайнаар дүүргэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эндэ 13 коммунист бии, секретаряар нүхэр Ц. М. Эрдынеев хүдэлдэг юм.

Элысунай коммунистнууд саг соогоо сугларжа, бригадынгаа шухала шухала асуудалнуудые шиидхэжэ байдаг. Жэшээнь, абаһан уялгын дүүргэлтэ тухай, хонишодой дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һайжаруулха тушаа, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриие түргэдхэхэ тухай болон бусад шухала асуудалнууд партийна суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг байна. Партийна организаци бригадынхидайнгаа дунда социалистическэ мүрысөө эмхидхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулна. Илангаяа гээгдэлдэ орогшодой дунда ехэ худэлмэри ябуулдаг юм.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ нүхэд Цыдыпов, Ринчино гэгшэдэй звенонууд гээгдэлдэ ороһон байгаа. Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө, абаһан уялгаяа таһалдуулха туйлдаа хүрөөд байгаа бэлэй. Партийна суглаан дээрэ эдэ звенонуудай хүдэлмэри тухай асуудал хэлсэгдэжэ, ехэ дутагдал элирүүлэгдэһэн байгаа. Гол дутагдалынь юуб гэхэдэ, ажалай эмхидхэл муу, зарим хүнүүд гурим журам муутай байба. Звенонуудые даагшад, коммунистнууд эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри һулаар ябуулна гэжэ элирүүлэгдээ һэн. Эдэ дутагдалнуудые усадхахын тулада бригадын партийна организациин секретарь нүхэр Эрдынеев эндэ өөрөө ерэһэн байгаа. Нүхэр Эрдынеев эндэ удаан саг соо байлсажа, звенонуудай хүдэлмэриие гээгдэлһээнь гаргажа, нилээд һайжарһан хойноо бусаа бэлэй. Тиигэжэ эдэ звенонууд түрүү зэргэдэ гараһан юм. Гадна һайн ажалайнгаа түлөө дамжуулгын Улаан туг, шан абадаг болоо. Тус бригадын партийна организациин хүдэлмэридэ иимэ жэшээ олон.

Тус бригадын партийна организаци ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулна. Эндэхи агитколлективтэ 12 хүн ородог, агитатор бүхэндэ тусхай участок даалгагданхай. Агитаторнуудай саг соогоо болодо байдаг семинар дээрэ колхоз, бригадын үмэнэ табигдаад байһан зорилго, ойлгууламжын хүдэлмэриин арга дүрэ тухай хэлэгдэдэг. Эндэхи агитаторнууд олон хүнүүдтэй хөөрэлдөө хэхэһээ гадна, хүнүүдтэй ганса гансаарнь хөөрэлдэдэг гуримтай. Малаа адуулжа ябаһан малшантай гү, али хонишонтой талын дунда хөөрэлдэжэ байһан агитаторыешье хаража болохот. Үгышье һаа, барилга хэжэ байһан хүнтэй, колхозой гэшүүдэй гэртэшье ярилдаа хэжэ байһан агитатортай дайралдажа болохот.

Иигэжэ үнэн зүрхэнһөө ярилдаһан хөөрэлдөөн юунһээшье дээрэ гэжэ эндэхи агитаторнууд тоолодог. Һонирхолтой хөөрэлдөөе колхознигууд бэе бэедээ заатагүй саашань дамжуулхал. Иимэ хөөрэлдөө үнгэргэхэдэ аша үрэтэй юм.

Эндэхи коммунистнууд зураглан харуулха зүйлнүүдые ехэ шадабаритайгаар түхеэрһэн байна. Жэшээнь, 1959 ондо хонин бүриһөө 3,5 килограмм ноохо хайшалха уялга тэрэ хонишон абаба, энэ жэлдэ тэрэ һаалишан үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха уялга абаа гэхэ мэтэ уряа лозунгнууд фермэ, отаранууд дээгүүр үлгөөтэй байдаг. Элысунай колхознигуудай юунэй түлөө тэмсэжэ байһаниинь эдээн дээрэһээ эли тодоор харагдана.

Соёл культурынгаа хүдэлмэриие эндэхид эдэбхитэйгээр ябуулдаг байха. Элысунай клубай дэргэдэ уран һайханай кружок байгуулагданхай. Нютагай «артистнар» малай гүүртэнүүдээр 4—5 дахин наада харуулаа юм.

Олон гэр байранууд баригдачхай, һууринаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар ехэ ажал хэгдээ. Мүнөө эндэ типовой клуб баригдажа байна. Хожомоо эндэ культурын университет нээгдэхэ. Энэ һуурин бүгэдэ дээрээ электрын гэрэлтэй, радиотой болонхой. Эндэ колхозой библиотекэ бии. Олон колхознигууд өөһэдын библиотекэтэй. Колхознигой бүлэ бүхэн газетэ, журнал захижа уншадаг. Иигэжэ Элысунай коммунистнууд нютагайнгаа ажахы, культура хүгжөөхын түлөө бүхы хүсөөрөө тэмсэжэ байдаг юм.

Н. Дашиев,
партиин Курумканай райкомой пропагандист.

Сарюун хүнгэн зандаа

Архип Емельянович мүнөө 73 наһатай болоо. Тиибэшье амаралтада гараадүй, хүнгэн сарюун ажаллаһаар. Энэ үбгэн 50 жэлдэ ажалшадые эмнэжэ, аймаг соогоо хүндэтэй болонхой. Торнин аймагта медицинскэ фельдшерээр ажалладаг нүхэр Орлов эрхим ажалайнгаа түлөө Ленинэй орденоор, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар, хэдэн олон Хүндэлэлэй грамотаар шагнагданхай.

— Элдэб үбшэнтэй тэмсэжэ, хүн зоной элүүр энхэ байдал хангалсахын тула удаан саг соо ажаллаха хүсэлэнтэйб, — гэжэ нүхэр Орлов хөөрэнэ.

Зураг дээрэ: А. Е. Орлов.

Г. Архиповай фото.

Долоон жэлэй шэнэ барилганууд

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (дээрэһээ доошоо) **1. Липецк.** Долоон жэлэй түсэбһөөр Новолипецкэ металлургическа завод нилээд ехээр үргэдхэгдэхэ хараалагданхай. Шанаржуулгын фабрика, коксово шэнэ батарейнууд, доменно болон мартеновскэ томо пеэшэнгүүд, бусад түхеэрэлгэнүүд ашалалгада үгтэхөөр хараалагданхай. Долоон жэлэй эсэстэ энэ завод ороной эгээн томо металлургическа предприятинуудай нэгэн болохо юм.

Электротехническэ булад хүйтөөр дабтажа, прокат гаргадаг цех заводто баригдажа байнхай. Энэнь дэлхэй дээрэхи эгээн томо цех болохо юм. Энэ цех 120 мянган дүрбэлжэн метр талмайе эзэлхэ байна. Энэ цех барихын проект зохёолгын үедэ наука болон техникын һүүлшын туйлалтанууд ашаглагдаада абтаһан байна. Эндэ мүнөө үеын бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүд — шэнэ түхэлэй прокатна станууд, термическэ пеэшэнгүүд болон бусад агрегадууд тодхогдохо юм. Шэнэ цех соо булад 0,1 миллиметр хүрэтэр нимгэн болотор дабтан гаргагдаха юм. Энэ цехын бүтээсэ США-гэй эрилхэ заводуудайхида орходоо хэдэн дахин ехэ байха.

Бүхы үйлэдбэриин хүдэлмэри үргэнөөр оньһожоруулагдаһан, автомадаар зэбсэглэгдэһэн байха. 3400 тонно шэгнүүртэй томо стан, мүн бусад түхеэрэлгэнүүд эндэ хабсаргагдажа эхилэнхэй. Мүноо 12 мянга гаран тонно металлоконструкци хабсаргагдаад байна. Электротехническэ булад хүйтөөр дабтажа гаргаха цехын барилга эндэ харуулагдана. **2. Кабардино-Балкарска АССР.** Хэмэл арһа бүтээдэг Хойто Кавказдахи эгээн томо комбинат Нальчигта баригдажа байнхай. Суба оёдог, бүд нэхэдэг фабрикын корпус бодхоогдоно, гутал оёходо хэрэглэгдэдэг хатуу саарһанай фабрикын, центральна механическа мастерскойн барилгын дүүргэгдэхэ ойртоо. Центральна механическа мастерскойн хушагдажа байһаниинь харуулагдана.

ТАСС-эй фотохроника.

Үүлтэртэ үнеэдэй фермэдэ

Намар-үбэлэй үедэ һү һаалиие эрид дээшэлүүлхэ тухай Прибайкалиин Лазогой нэрэмжэтэ колхозой фермын һаалишад, мал адуулагшадай эдэбхи үүсхэл хаа хаанагүй дэмжэгдэжэ байна. Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ фермын һаалишад энэ үүсхэлые мүн лэ халуунаар угтаба.

Аймаг соогоо түрүү һаалишан Цыбжид Лубсановна Лыгденова эндэ эрхимээр ажаллажа байдаг. Жэлэй эхинһээ хойшо юһэн һарын туршада һаалишан Лыгденова даажа байһан үнеэн бүриһөө 1867 литр һү һаагаа.

— Жэл соо үнеэн бүхэнһөө 2400 литр һү һааха уялгатайб. Үлэһэн гурбан һарада үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 533 литр һү һаабал, хэлэһэндээ хүрэхэ болоноб. Прибайкалиин һаалишадай үүсхэлээр урмашажа, һара бүридэ үнеэн бүхэнһөө 200 литр һаахаар шиидээб, —гэжэ Цыбжит Лубсановна омогтойгоор мэдүүлнэ.

Хүндэтэ энэ зорилгоёо хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө үнеэдээ бэлшээридэ ябуулхаһаа гадна, кукурузын, наран сэсэгэй узуур дээгүүр адуулжа, турнепс, капустын набшаһа, огородой эдеэнэй үлэгдэл эдюулнэ. Һаядаа турнепс үнеэдтээ үгэхэ байна.

Нёдондо үнеэдтээ бүлеэдхэгдэһэн уһа, бурдууг ехэ хожомдуулжа үгөө һэмди. Оройдоол мартһаа эхилжэ бурдууг уулгаабди. Тиихэдэмнай үнеэд эли бодо ехэ һү үгэдэг болоо һэн гэжэ һаалишад хөөрэлдэнэ.

Энэ жэл нёдондонойнгоо тэрэ алдууе колхозой хүтэлбэрилэгшэд анхаралдаа балай абанагүй. Жэшээнь, тэжээлэй кухни үшөө хүсэд бэлдэгдээгүй байһаар.

Мүнөө үүлтэртэ фермын найман һаалишад жэлэй дүүрэтэр һара бүри үнеэн бүхэнэй 200 литрһээ бага бэшэ һү һааха социалистическэ уялга абаад, ажалаа улам шангадуулжа байна.

Д. Санданов.

Һайн һайхан сэдьхэлтэн

Комсомолой түлөөлэгшэ

1. ЖАРГАЛ

Хүн гээшэ залуудаа элдэб баатаршалга харуулхаяа хүсэдэг, саашанхи ажал, байдал тухайгаа эртээнһээ бододог заншалтай. Залуушуул юундэ тиимэ байдаг бэ? Хүбүүд, басагадай хүсэл һаналые юун тиигэжэ тэгүүлүүлдэг гээшэб?

Нэгэдэхеэр, тэдээндэ ажабайдал айхабтар һонирхолтойгоор, шэб шэнэ түхэлтэйгөөр харагдадаг. Хоёрдохёор, бэрхэшээлээр олон ута харгы урдань угтажа, зол жаргал тээшэ зурыжа харагдадаг гээшэ.

Тиимэ хадань, эгээл иимэ асуудал табижа үзэмөөр: арбадахи класс дүүргэһэн залуу нүхэр хүнэй зэргэ хүн болоо гээшэ гү, али үшөө үды гү? Хүнэй хуби заяан болбол хэмжүүрээр бүтээгдэһэн бэшэ хаям даа. Хуби заяан эндэ эхитэй, тэндэ эсэстэй гэхээр эсхэбэрилэгдэһэн газар бэшэл даа.

Баргажанай ой тайгын оёорто оршодог холын Баянгол нютагай арбан долоотой Зина Путушкина өөрынгөө зол жаргал, ажал хүдэлмэри тушаа бододог байгаа ха гү? Яһала! Зина һуража байхадаа баатаршалга харуулха бодолтой басаган гэлсүүлдэгшье һэн. Зүгөөр Зина һургууляа дүүргэһэнэй удаа түрэһэн гэртээ, түрэһэн эсэгынгээ эдлэжэ байһан газарта үлөө.

Хайшаашье хара—өөрынь үдэһэн, бодоһон дайда! Алтай, Кавказ гү, али Уссуриин тайгаар Зина аяншалаагүй, зүгөөр тэдэ нютагууд тушаа олон ном уншаһан байха. Теэд тэрээндэ Баргажан нютагһаань үлүү һайхан, үзэсхэлэн хизаар дэлхэй дээрэ һанагдаагүйл! Баргажан голой Байгал далай руу долгиёо томоотойгоор түлхисэгээн байхые харахадаа һайхашаамаар юм лэ! Наранай орохын урда тээ Баргажанай уһан үе үе болоод лэ, мүнгэн долгёор миралзаха, удаань ногоон, хүрибтэр долгинууд ниилэн мундуугаар мушхарха, гэнтэ сайбар нюрганиинь һолонготоод, ялалзаад харагдаха.

...Зина Путушкина баатаршалга харуулха һуурияа, ажал хүдэлмэреэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздоо олоо. Тиигэжэ коммунизмын һаруул һайхан галнуудые урдаа дүтэхэнэ хараһан совет басаганай баатаршалга ниитын ажалтай ниилэжэ, тэрэнэй хүсэтэ долгиндо эршэтэ дуһал болон оробо. Зургаан тугал түлжүүлжэ, гайхалтай ехээр һү үгэдэг үнеэд болгожо шадаһан Цындыма Дашиева гэдэг һаалишан Зинада туһалха, хамһалсаха болобо. Һаалишанай онол мэргэжэл шудалха гээшэ бэлэн хэрэг байбагүй. Зиньн хамаг бэень агсагададаг, гарынь шархирдаг, нюрганиинь үбдэдэг байба.

— Аяар арбан жэлдэ һураһан хадаа һүрхэй һаалишан болохо хүн бэзэш,—гэжэ нэгэ һамган дайраадшье абадаг һэн.

Зина бүглүү газарта ороод гү, али һүниндөө уйладаг байбашье, арбан жэлдэ һургуулида дэмы һураагүй байһанаа хэрэг дээрэ харуулха гэжэ шиидэн шиидээ бэлэй.

— Үдэшэлэн үнеэд бэлшээриһээ ерэхэ. Һаахада мүртэй һүн гарахагүй. Түрүүшээр гайхадаг байхаб. Тиигэжэ байтараа гэнтэл ойлгожорхёоб: адуулагшад үнеэдээ холуур адуулдаггүй, шэмэтэй тунга ногоотой бэлшээри хүргэдэггүй байба. Адуулагшадта алдууень сэхэ руунь хэлээб, нилээд арсалдааб. Тэрэ гэһээр адуулагшад үнеэдээ үдэр, һүнигүй адуулдаг болоо һэн. Үнеэн гээшэ үхибүүн шэнги үнжэгэн амитан байһыень тиихэдэ мэдээ һэм. Тунга ногоо, элдэб концентрат, ногоон овёс гэхэ мэтэ шэмэтэ тэжээл эдюулээд, зөөлэхэн, дулаахан хэбтэри дээрэ бөөмэйгөөр байлгаа хада һү үгэдэг амитан байгаал,—гэжэ Зина хөөрэнэ.

Нэгэтэ Зина багшатаяа уулзашаба. Багшань иигэжэ асууба:

— Зина, һаалишанаар ажаллахада хэр хүндэб?

Зина торгон хара үһэтэй толгойгоо үргөөд:

— Хүндэ гэнэ гүт? Хүндэ, хүшэр. Теэд бэлэн хүдэлмэри хаана байдаг юм? Бэрхэшээлнүүдые дабангүй, яагаад амжалта туйлаха биб даа,—гэжэ харюусаба.

Зина сүлөөтэй сагтаа республикын түрүү һаалишадай дүй дүршэл харуулһан номуудые уншадаг, үнинэй һаалишадтай ходо хөөрэлдэжэ, тэдэнэй онол шадабарииень ойлгохо гэжэ оролдодог байһаниинь дэмыдэ хосороогүй. Минии һаалиша-багша Цындыма Гендуновна Дашиева намда ехээр туһалаа һэн. Намда даабари үгөөд, тэрэнээ хэр зэргээр дүүргэһыем наринаар шалгадаг һэн. Мүнөө өөрынгөө һаалиша-багшатай мүрысэхэ хүсэлтэйб. Цындыма Гендуновна жэлэй түрүүшын хахадта үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2676 литр һү һаагаа. Энэ амжалтань манай фермэ дээрэ эгээл эрхим үрэ дүн байгаа. Зүгөөр хамаг хаба шадалаараа оролдоо хадаа 3000 литр һү һааха аргатайб—гэжэ Зина Путушкина хөөрэдэг.

Зина энэ жэлэй түрүүшын һарануудта нүгөөдэһөө ехэ һү үнеэн бүриһөө һаагаа.

Бэрхэшээлһээ айнгүй, үнэн зүрхэнһөө ажал хэһэн хүнэй хуби заяан, зол жаргал гээшэ алдар солын, баатаршалгын арюун зам дээрэ гарадаг байһаниие Зина нюдөөрөө хараа бшуу.

2. ЭРХИМ ЖЭШЭЭГЭЙ АШААР

Баргажанай бархагар томо хадануудай мүнгэн малгайнь доогуур—ногоон нуга, таланууд. Хадын боорёор колхозой хонин һүрэгүүд бэлшэнэ. Бүри доогуур малшанай гэрэй хоолойгоор утаан бур-бур бушхана. Баргажанай хадануудай хабшал хангилай забһараар бурят дуунай ирагуу аялга зэдэлнэ. Ондоо тээ баһа нэгэ хүн дуулана. Байгалай үндэр эрье, Баргажанай хаданууд хамтаран, жаргалта арадай мүнөөдэрэй ажал, байдал суурхан дуулажа байһандал шэнэ аялгаар шэнхинэн байба.

Хэн дууланаб? Энэ—Зинын нүхэр, нёдондо жэлдэ арбадахи класс дүүргэһэн Люба Санданова. Люба хани басаганайнгаа эрхим жэшээгээр колхоздоо, эхэ, эсэгэтээ хамта хүдэлхэеэ шиидээ. Эсэгэнь немецкэ булимтарагшадтай дайлалдаһаар хүидөөр шархатаһан юм. Эхэнь, Чимитханда Цыдыповна ахалагша хонишоноор хүдэлнэ. Люба эхынгээ даадаг отарада хонишон боложо үлөө юм. Энэрхы дулаан эльгэтэ эхэнь басагандаа хонишоной баян дүй дүршэл олгуулдаг, олон жэлдэ олоһон онол шадабарияа бултыень үгэхэ гэжэ оролдодог байха юм. Тиигэжэ Люба Санданова баатаршалга харуулха ажалай үргэн зам дээрэ гараа юм даа.

Баянголой колхозой правлени соо Хүндэлэлэй самбар бии. Тэрэ самбар дээрэ нара, һалхинда хүдэржэһэн шарайтай ажалшадай дүүрсэнүүд хадаатай. Колхозойнгоо мал, таряан ажалые үни холоһоо хойшо эрхилжэ ябаһан сагаан толгойтой хүнүүд, ажалда абьяастай эдир залуушуул —тэндэ. Хэдэн мэргэжэл шудалһан механизатор Владимир Будаев, һү һаалиин фермын тугалшан Вероника Мунхоева, һаалишан Анна Сабхандаева, колхозой «кукурузын плантациин эзэн» гэгдэдэг Борис Мунхоев болон бусадай дүрсэнүүд Хүндэлэлэй самбарта хадаатай байха.

* *

Һайн һайхан ушарал хүнэй сэдьхэлдэ бүхөөр хадуугдадаг. Нэгэ фермын һаалишад — Цындыма Дашиева Зина Путушкина хоёрто 1959 оной мартын нэгэнэй үдэр мартагдахагүй. Тиихэдэ тэдэ эрхим һаалишадые Баянголой ажалшад сомоной Соведэй депутадуудаар һунгаһан юм. «Советтэ комсомолнуудай эльгээһэн хүнүүд Зина Путушкина мэтээр ажалладаг байха ёһотой» гэжэ нүхэдынь хэлсэдэг болоо. Мүнөө Зиные комсомолой депутат гэжэ нэрлэдэг.

Россин гүрэндэ Бурят ороной һайн дураараа ороһонһоо хойшо 300 жэлэй ойн һайндэрэй дашарамда өөрынгөө хани нүхэр Цындыма Дашиевагай «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнаглахада Зина өөрөө хайрада хүртэһэнһөө доошогүйгөөр баярлаал.

Баир Ангарин.

В. М. Рябиков һунгагшадтаяа уулза[…]

Баргажанай Адагай загаһанай консервын комбинадай клубта хүн зон олоороо сугларанхай байба. Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха һунгуулиин 414-дэхи Баргажанай округһоо СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат В. М. Рябиковтай уулзалгада зорюулагдаһан һунгагшадай үргэн суглаае нүхэр Ю. Н. Словохотов нээжэ, этигэмжэтэ нюурта үгэ үгэбэ.

Этигэмжэтэ нюур Андрей Петрович Сивов СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат нүхэр Василий Михайлович Рябиковай ниитэ-политическэ ажал-ябуулга тухай тодорхойгоор хэлэхэ зуураа, бүхы һунгагшадта хандан:

—Манай кандидат нүхэр Василий Михайлович Рябиков коммунистическэ партиин зэргэдэ хүмүүжүүлэгдэһэн, арадай үнэн сэхэ хүбүүн юм. Бага наһанһаа хойшо бүд нэхэлгын фабрикада хүдэлжэ, ажалай замда ороһон хүн гэжэ тэрэнэй намтарһаа мэдэнэбди. Манай этигэл найдабариие дүүргэжэ шадахань дамжаггүй. Байгша оной октябриин 25-да—Баргажанай һунгуулиин округһоо СССР-эй Верховно Соведтэ депутадые һунгаха үдэр —коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидат нүхэр Рябиковта дуугаа үгэхыетнай, та бүгэдэ һунгагшадые уряалнаб,—гэбэ.

Комбинадай түрүү мастер нүхэр Ф. А. Ярош загаһашадай дунда дэлгэрһэн ажалай болон политическэ дэбжэлтые тэмдэглээд, консервэ гаргаха һарынгаа түсэб октябриин 25 болотор дүүргэхэ уялга абанхайбди гэжэ хэлэбэ. […] үнэн сэхэ хүбүүн нүхэр Ряб[…] һунгуулиин үдэр бултадаа […] үгэхэбди гэжэ нүхэр Ярош […]бэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэ хэ[…]нэ барилганууд хэгдэжэ, то[…] болбосон болгожо байһан т[…] багша Наталья Колмакова т[…]лээ. Ерэһэн хүнүүдэй бууx[…]шан, Культурын байшан, б[…]кэ тосхондомнай тон хэрэгт[…] Энээнние республикын х[…]рилхы эмхи зургаануудай[…]ралдаа абахыень Наталья Д[…]на дурадхаба.

Ажалай наһанһаа үнгэрһэ[…] хүгшэд тушаа парти, прав[…]вын зүгһөө үдэр бүриин а[…] табидагтань пенсионер И. [...]ков баяр баясхалан хүргэбэ.

Мүн энэ суглаан дээрэ ко[…]дай залуу хүдэлмэришэн Ефременко, багша Молонов депутадта кандидат В. М. Р[…]та дуугаа үгэжэ, һунгуули[…]рые ажалай шэнэ амжалта[…]хыень бүхы һунгагшадые[…]бад.

СССР-эй Верховно Сове[…]тадта кандидат Василий М[…]вич Рябиков һунгагшадтаа баяр хүргөөд, танай этигэ[…]бари гүйсэд дүүргэхын т[…]хы шадабаряараа оролдо[…] мэдүүлбэ. Энэ мэдүүлгые[…]лаанда хабаадагшад урма[…]гаар угтаа.

Тэрэ үдэртөө нүхэр В. М. [...] Баргажанай леспромхозой [...]шодтой уулзаба.

К. П[…]

«БУРЯТ ҮНЭНДЭ» БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Наймаанайнь гурим „найман хүлөөр" дэбһэ[…]

Яруунын аймагай кооперативна худалдаа наймаанай зарим эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал хэрэгтээ албан хойрогоор хандадаг, гүрэнэй зөөри үрэгшэдтэй һулаар тэмсэдэг тухай бэшэг нимэ гаршагтайгаар манай газетын сентябриин 30-най номерто, «Мархайн аша Тархайн» буланда толилогдоо һэн.

—Газетэдэ толилогдоошо бэшэг соохи баримтанууд булта зүб байба,—гэжэ аймагай прокурор нүхэр Цыденжапов манай редак[…]рюусаба.

Аймпотребсоюзай чайн[…] Княжева, складые даагш[…]нов, Глебова гэгшэд хуул[…]рюусалгада хабаадуулагда[…]

КПСС-эй айкомой бюро[…] энэ асуудал зүбшэн хэ[…] аймпотребсоюзай түрүүлэ[…]логшо Курбетьев, ахалагш[…]тер Цыжибон, сельпогой [...]шэпэр Антонов, Садовски[…] партийна талаараа зэм[…] хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдөө.

Советско-австрийска хамтын коммюнике

...встриин Республикын Федераль... Президент д-р Адольф Шерфын ...ябриин 5-һаа 15 хүрэтэр СССР-тэ ...бан хэрэгээр аяншалһантай даша...дуулан гаргагдаһан советско-...трийска хамтын коммюнике соо ...эжэ хэлэгдэнэ. Д-р Адольф ...рф, Австриин гүрэнэй бусад ...ал-ябуулагшад СССР-эй Верхов... Соведэй Президиумэй Түрүүлэг... К. Е. Ворошиловтай, СССР-эй ...инистрнүүдэй Соведэй Түрүүлэг... Н. С. Хрущевтой хөөрэлдэһэн ...йна. Хани барисаа бэхижүүлхэ, үгэеэ ойлголсохо, холбоо барисаагаа һайжаруулха шэглэлтэйгээр Советскэ Союзай болон Австриин хоорондохи харилсаан хүгжөө, хүгжэһөөршье гэжэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ ханангяар тэмдэглэгдэһэн байна.

Н. С. Хрущевтой хөөрэлдэхэ үедэ уласхоорондын асуудалнуудаар һанамжануудаа үргэнөөр мэдэлсэхэ арга боломжотой байгаа. Тиихэдээ, СССР-эй болон США-гэй гүрэнийе толгойлогшонорой һаяхан уулзаһанһаа уламжалан, уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларха шэнжэтэй болоо, эб найрамдал бэхижүүлхэ, бүхы оронуудай хоорондохи харилсаа бэхижүүлхэдэ таарамжатай шухала эрхэ байдал бии болоо гэжэ тэмдэглэгдээ.

Федеральна Президент А. Шерф Австрида айлшалхыень СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловые уряа. Энэ уряалынь баясхалантайгаар хүлеэн абтаһан байна.

(ТАСС).

Австриин Президент д-р Адольф Шерф Москваһаа бусаба

СССР-эй Верховно Соведэй Пре...диумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Воро...ловай уряалаар Австриин Рес...бликын Федеральна Президент ...р Адольф Шерф Советскэ Союз ...ор арбан үдэрэй турша соо айл...лба. Австриһаа ерэһэн айлшад ...хаанагүй хани халуунаар уг...дадаг байгаа.

...встриин гүрэнийе толгойлогшо, ...энтэй суг ябалсаһан Австриин ...ад айлшад октябриин 15-най үг...үр самолёдоор түрэл ороноо ...аба. СССР-һээ Австрида байдаг ...эн сайд С. Г. Лапин энэ само...орнь Вена оролсоо.

Хүндэтэ айлшадые мордохуул... тулада Австриин болон СССР-... гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэг...дэһэн Внуковска аэродром дээрэ ниислэлэй ажалшадай олон түлөөлэгшэд суглараа, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. Г. Игнатов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо А. Н. Косыгин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо И. С. Кодица, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд эндэ ерээ.

Австриһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Н. Бишофф, Австриин посольствын хүдэлмэрилэгшэд, Москвада байдаг дипломатическа түлөөлэлгын зургаануудые толгойлогшонор, советскэ болон гадаадын оронуудай журналистнууд аэродром дээрэ байлсаа.

Австриин гүрэнийе толгойлогшые мордохуулгада зорюулагдан, хүндэлэлэй харуул табигдаһан байгаа, Австриин болон СССР-эй гүрэнэй гимннүүд дуулагдаа. Австриин Президент А. Шерф СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов хоёр үтэ хэлэһэн байна.

Хүндэтэ айлшан ябахынхяа советскэ гүрэнэй ажал-ябуулагшадтай, бусад тусхай тушаалта хүнүүдтэй гараа барилсаад самолёдто һуугаа. Самолёт агаарта дэгдэн гаража, баруун зүгые бараад ябаа. Тэрэ самолёдыень истребительнүүд үдэшэһэн байна.

(ТАСС).

Долоон жэлэй хүсэтэ алхам

1959 оной январь—сентябрьда гүрэнэй түсэбые РСФСР-эй промышленностиин дүүргэһэн дүнгүүд тухай

РСФСР-эй Министрнүүдэй Сове... дэргэдэхи Центральна статис...скэ управлениин мэдээсэл соо ...жэ хэлэгдэнэ. КПСС-эй XXI ...дын, КПСС-эй ЦК-гэй июниин ...иумэй (1959 он) түүхэтэ шийд...эрнүүдые бэелүүлэн, РСФСР-... промышленностиин хүдэлмэри...шэд социалистическэ мүрысөө ...нөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар, ...дукци бүхы дээрэнь, мүн про...шленна продукциин шухала шу... олонхи зүйлнүүдые бүтээн гар...аар 1959 оной 9 һарын болон ...адахи кварталай түсэб болзор...нь урид дүүргээ.

РСФСР-эй промышленность про... бүхы дээрэнь гаргаха түсэ... 1959 оной январь—сентябрьда ...үлүүтэй процентээр дүүргээ.

Промышленностиин тус тус һал...нууд 1959 оной 9 һарын турша ... бүхы продукци гаргалгаяа нё... жэлэй энэ үеынхиһөө 11,5 процентээр дээшэлүүлһэн байна.

Промышленностиин тус тус һал...нуудай 1959 оной 9 һарын тур... соо гаргаһан бүхы продукциинь ...жэн 1958 оной энэ үеынхитэй ...улбал нимээр нэмээ:

...ра болон үнгэтэ металлургида ... процентээр, түлишын болон ...етическэ промышленностьда— ...процентээр, машина бүтээлгэдэ болон металл болбосоруулгын талаар—15 процентээр, химическэ, резинын промышленностьда — 10 процентээр, барилгын материалнуудай промышленностьда—24 процентээр, ой модоной, саарһанай, модо болбосоруулдаг промышленностьда —8 процентээр, хүнгэн промышленностьда—7 процентээр, эдеэ хоолой промышленностьда —13 процентээр нэмэһэн байна.

Совнархозуудай промышленность январь-сентябриин түсэбые 104 үлүүтэй процент дүүргэбэ.

Промышленностиин тон шухала олохон продукци үйлэдбэрилхэ юһэ һарын түсэб дүүргэгдэһэн, үлүүлэн дүүргэгдэһэн байха юм. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, шэрэм хайлуулга — 859 мянган тонноор, булад—1,8 миллион тонноор, прокат бүтээлгэ—1,4 миллион тонноор, нүүрһэ малталга—5,6 миллион тонноор, нефть—10,8 миллион тонноор, газ абалга—3,1 миллиард кубическа метрээр, электроэнерги—12,3 миллиард киловатт-часаар, цемент үйлэдбэрилгэ—2,8 миллион тонноор ехэ болоо. Химическэ промышленностиин продукци нилээд ехээр нэмэһэн байна. Үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, бүд нэхэлгэ—193 миллион дүрбэлжэн метрээр, арһан гутал оёлго—11 миллион паараар, элһэн-сахар гаргалга—129 мянган тонноор, загаһа барилга—48 мянган тонноор, ургамалай тоһо абалга—199 мянган тонноор ехэ болоо.

Мал ажалай продуктнуудаар гүрэнэй нөөсэ горьтойгоор нэмэжэ, эдеэ хоолой болон хүнгэн промышленностиин продукциин ургалтые хангаһан байна. Гүрэн үнгэрэгшэ жэлэй 9 һарынхида орходоо 46 процентээр ехэ мяха, 16 процентээр ехэ һү, 28 процентээр олон үндэгэ, 18 процентээр ехэ нооһо худалдажа абаһан байна. 1953 оной энэ үеынхитэй сасуулбал, мяха худалдажа абалга 3,1 дахин, һү—2,3 дахин, үндэгэ—2,4 дахин, нооһо—1,8 дахин ехэ болоо.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө промышленность бүхы дээрээ үлүүлэн дүүргээ. Промышленностьдахи ажалай бүтээсэ 1959 оной 9 һарын турша соо үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, 8 процентээр дээшэлээ. 1959 оной 9 һарын турша соо бүхы товарна продукциин өөрынь үные химдаруулгаһаа, уламжалуулан 5 миллиард шахуу түхэригэй алмалта түсэбһөө гадуур хэгдэһэн байна.

(ТАСС).

...эдэй байра заһагданагүй

...ихтын аймагай зарим колхо... үбэлжэлгын газаа орожо ерэ...е, малайнгаа байра заһабарил...

...лангаяа Калининай, Сталинай ...эмжэтэ колхоздо үнеэдэй байра ...за, дулаалха хүдэлмэри унжа...рулагдана. Жэшээлбэл, Кали...й нэрэмжэтэ колхозой Харан... гэжэ газарта зуу гаран толгой ...хай үнеэд үбэлжэхэ юм. Зү... тэндэ үнеэдэй, тугалай байра... хушагдаадүй, хорсонуудынь ...алгадашанхай. Нёдондонойнь ...э малтажа гаргагдаагүй бай.... Малайнь бусадшье зарим ...нууд задагай зандаа.

...э зуура энэ колхозой хүтэл...лэгшэд (түрүүлэгшэнь нүхэр ...ло) үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ тухай ...оор хөөрэлдөөд лэ, бодото ...э абанагүй. Арбаад хоногой ... тээ болоһон аймгүйсэдкомой ... дээрэ үгэ хэлэхэдээ, нүхэр ...ло үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэл... байнабди гэжэ хооһоор һайр... мүнөө хүрэтэр дутагдалнуу...адхаагүй байна бшуу.

...яхи Сталинай нэрэмжэтэ ...зой малай байра дээгүүр яба...ахада, баһал задагай зай...заар олон. Илангаяа Субагта ... газарта оршодог байра ехэ ...най.

... колхозуудай үбэлжэлгэдэ ...ар бэлдэжэ байһаниие мэдэ... аймагай хүдөө ажахын ин...иин хүдэлмэрилэгшэд, нэн тү... начальнигынь нүхэр Пере... биратай юумэ хэнэгүй. Ин... мэргэжэлтэд аймагайн... үбөөр эрьелдээд, хүдөө шота... ... ябанагүй шахуу.

М. Николаев.

Нёдондонойхиһоо үлүү һайнаар...

Прибайкалиин аймагай Лазогой нэрэмжэтэ колхозой һаалишадай гаргаһан үүсхэл Хориин колхозуудай һаалишад халуунаар дэмжээд, абаһан шэнэ уялгаяа бэелүүлжэ байна.

Һаалишад, малшадай эрхимээр ажаллаһанай ашаар, аймагай колхозууд гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргээ. Үнгэрһэн юһэн һарын туршада аймаг дотор 7120 центнер һүн тушаагдаха һаа, 8684 центнертэ хүргэгдэбэ. Ленинэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд һү тушааха жэлэйнгээ түсэб дүүргээд, 1960 онойхёор худалдажа байна. Һү һаали дээшэлүүлхэ мүрысөөндэ «Авангард» колхозойхид аймаг соогоо илаад, аймгүйсэдкомой, партиин айкомой дамжуулгын Улаан туг абаба. Сентябрь һарада нёдондонойхидо орходоо 84,4 процентээр ехэ һүн эндэ һаагдаа.

Сентябрьда эрхим ажалаараа шалгарһан һаалишад Намжилма Цыбикова, Цырма Цыбенова, Аграфена Содномова (Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз), Августа Черноскулова (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз) октябрь һарада үнеэн бүхэнһөө 200—250 литр һү һаахаар шиидэбэ.

Д. Дашиев.

Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоз ниитын малай үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлэдхэжэ байна. Энэ колхозой хонишон Доржи Цыбикович Бадмахандуев оролдосотойгоор ажаллана. Нүхэр Бадмахандуев раа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойтой дашарамдуулан «Шэн габьяата ажалай түлөө» Россиин гүрэнтэй Бурят оронойн һайн дураагэһэн медаляар шагнагдаа. Зураг дээрэ: нүхэр Бадмахандуев һамгантаяа зелёнко үбэлжөөндөө зөөжэ байна.

А. Мантеевай фото.

В. Гагановагай үүсхэлээр гээгдэжэ ябаһан һаалишанай үнеэ даажа абаад, Ц. Гомбожапова фермэдээ түрүүлжэ гараба

Сентябрьда—330 литр!

Манай совхозой Гутайн 1-дэхи гүүртын һаалишад КПСС-эй ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленумэй хүндэлэлдэ ажалай мүрысөөндэ эршэмтэйгээр оролсонхой. Энэ жэлдэ һаалишаднай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2600 литр һү һааха уялга абаһан юм. Тиихэдэ дүй дүршэлтэй, шударгы бэрхэ һаалишад Цыпилма Гомбожапова, Анна Гармаева гэгшэд тус тустаа даажа абаһан үнеэн бүриһөө 3000 литр һү һаахаар шиидэнхэй.

Ажалдаа нэгэнтэ бэшэ амжалта туйладаг һаалишаднай, һү ехээр һаахын түлөө мүнөө улам эршэмтэйгээр ажаллажа, хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, абаһан уялгаяа хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байна. Үнгэрһэн 9 һарын туршада гүүртэдэмнай үнеэн бүриһөө 1730 литр һүн һаагдаа. Харин мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябаһан һаалишад Ц. Гомбожапова 2200 литр, А. Гармаева 2000 литр һү һаанхай.

Прибайкалиин аймагай Лазогой нэрэмжэтэ колхозойхидой гаргаһан үүсхэлые эдэнэр һайшаан дэмжэжэ, өөһэдынгөө арга боломжые һайса тооложо үзөөд, жэлэй эсэс болотор үнеэн бүриһөө үшөө 900 литр һү һаахабди гэжэ мэдүүлээ.

Мүнөө гүүртынхид уялгаяа заатагүй дүүргэхын тула үнеэдтээ 12 килограмм турнепс, һаагдаһан һүнэй литр бүридэ 250 грамм таряа талханай зүйл үгэнэ. Һаядаа үнеэдтээ силос эдюулдэг болохомнай.

Гүүртын һаалишадай дундаһаа оролдосотой ажалаараа шалгардаг залуу һаалишан Цыпилма Гомбожапова Совет орон соогоо суутай Социалистическэ Ажалай Герой Валентина Гагановагай жэшээгээр, август һарын хахадһаа хойшо өөрынгөө һаажа байһан һүтэй, һайн 16 үнеэдые ондоо хүндэ тушаажа үгөөд, өөрөө гүүртэ соогоо эгээл адаг, бага һү һаадаг һаалишанай 16 үнеэдые даажа абаа юм.

—Энэ муу үнеэдээр яахашни гээшэб? Эдээнээр зобохош. Ходо хамагай һүүлдэ ябахадаш ямар аятай байха юм,—гэжэ нэгэ зариман тэрээндэ хэлэдэг һэн.

Теэд нүхэр Гомбожапова бэрхэшээлһээ тунхаряагүй, түрүүшын үдэрһөө эхилэн, шэнэ үнеэдэйнгээ харууһа, тэжээлые зоотехническэ заабариин ёһоор эмхидхэжэ зүбөөр һаагаад, хоёр һара соо урдынхиһаа хараа байса ехэ һү һаадаг болоо. Сентябрь һара соо тэрэ үнеэн бүриһөө 330 литр һү һаажа, гүүртэ соогоо дахин эрхимүүдэй һуурида гараба.

Гүүртын һаалишад мүнөө үедэ малайнгаа үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ, байрынгаа наг шэбхые сэбэрлээд, тугал, үнеэдэйнгээ хашаа дулаалжа, үбһэ тэжээлынь зөөжэ, бэлдэжэ байнхай. Гадна эндэ 120 үнеэдэй байха томо типовой байра шэнээр баригдажа, дууһаха дүтэлөө.

Д. Мункуев,
Бичурын совхозой 1-дэхи отделениин гүүртые даагша.

Тобшо дожёо

✦ **Наймаалагшань зайшана.** Закаменай аймагай Үлэгшэн тосхоной дежурна магазинай наймаалагша Ц. Будаева худалдаа наймаанай гурим сахинагүй. Хүдэлмэриин сагта магазинаа хаажархёод, гэртээ һуудаг гү, али зайжа ябадаг. Тэрээнһээнь боложо, хүнүүд магазинай нээгдэхые хүлеэһээр үнэтэ сагаа дэмы барана. Ажалшадта шэрүүнээр хандадаг, хүнэй асуудалда тодорхой харюу үгэдэггүй зантай.

Бадмаева, Дондоков, Доржиева,
«Красный Октябрь» колхозой гэшүүд.

✦ **Хаалтатай байдаг клуб.** Гэгээтын хүдөөгэй клуб (даагшань нүхэр Лубсанова) хаалтатай байһаар хэдэн һара болобо. Клубайнь дэргэдэ ямаршье хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй. Һарадаа 1—2 дахин колхозниугуудта кинокартина харуулагдадагшье һаа, ёһотой гурим сахигданагүй. Һаяхан эндэ «Чужие дети» гэжэ кино гарахань гэһэн аад, тэрэншье харуулагдаагүй. Юуб гэхэдэ, киномеханик Сандаков ямаршьеб шалтагаанаар ерээгүй.

С. Гэгээтуйский.

Зэдэ.

Искусствын, уран зохёолой декадада бэлэдхэл

Номой шэнжэлэл

Инаг дуран тухай шүлэгүүд

Инаг дуран тухай шүлэг бэшэжэ болохо юм гү? гэжэ асуугаа һаа, «үгы» гэхэ хүн мүнөө олдохошьегүй байхадаа болохо. Теэд энэ асуудал оройдоо арбаад жэлэй туршада манай уран зохёолой шүүмжэлэлэй зүгһөө гүйсэд анхарагдаагүй байгаа бэшэ һаал? Бурят арадай бэшэмэл поэзиин бии болоһон сагһаа хойшо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай эсэс хүрэтэр инаг дуран тухай тон үсөөхэн шүлэг гараһан байха. Манай уран зохёолшод Х. Н. Намсараев, Б. Базарон, Д. Дашинимаев, Б. Абидуев, Ц. Номтоев, Ц. Галсанов, Ж. Тумунов, Ч. Цыдендамбаев, Д. Хилтухин, Ш. Нимбуев инаг дурые магтаһан үсөөхэн шүлэгүүдтэй. Тиимэ дээрэһээ поэзиин нэгэ шухала һалаань дайнай эсэс болотор гээгдэлтэй ябаа гэжэ тэмдэглэмээр.

1946 ондо Цырен-Дулма Дондокова «Хоёр дуран» гэжэ өөрынгөө түрүүшын шүлэгүүдэй суглуулбари гаргаһан байгаа. Залуу поэтессын энэ суглуулбаринь инаг дурые магтан дуулаха талада манай поэзиин саашанхи нэгэ шата боложо үгөө һэн. Гэбэшье тэрэ үеын уран зохёолой шүүмжэлэл энээниие гүйсэд ойлгоогүй, хараагаад лэ гарашаһан гэхэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ уран зохёолшодой суглаанууд дээгүүр, хэблэгдэһэн зарим статьянууд соогуур «инаг дуран тухай бэшэһэн шүлэгүүднай дан олон болоо» гэһэн һанамжа гарадаг. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, һүүлэй дүрбэ-табан жэлэй туршада олон залуушуул шүлэг бэшэжэ туршадаг болонхой. Эхилэн бэшэгшэд юун тухай бэшэнэ ааб? гэхэдэ, схэнхидээл инаг дуран тухай бэшэнэ, һайхан үгэнүүдые холбуулан, нэгэ адлирхуу хэбтэ сохино.

Үнэн дээрээ инаг дуран тухай гү, али ондоо темээр бэшэгдэһэн шүлэгүүд олодоо гэжэ байхагүй. Харин ямар шанартайгаар бэшэнэб гэһэн асуудалһаа дулдыдаха ушартай.

Хүн түрэлтэнэй эгээл һайхан, эгээл нангин, эгээл абьяастай мэдэрэлэй нэгэниинь инаг дуран юм шуу. Тиимэ дээрэһээ инаг дуран тухай бэшэхэ гээшэ ехэ харюусалгатай хэрэг болоно.

Залуу поэдүүд Ц. Жимбиев, Д. Жалсараев, Н. Дамдинов, Ч. Намжилов, Д. Улзытуев, А. Жамбалдоржиев, А. Бадаев, Д. Дамбаев гэгшэд инаг дуранай шүлэгүүдые яһала һайнаар бэшэдэг. Эдэ поэдүүд өөр өөрынгөө шадабари, мэргэжэл, зан абари, мэдэрэл, байдалһаа боложо, өөһэд өөһэдынгөө хоолойгоор шадалай хүрэхысэ дуулана.

Гэхэ зуура, арбаад шахуу жэлдэ гүүрһаая орхижорхиһон поэтесса Цырен-Дулма Дондоковагай дахин бэшэжэ захалһыень тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Һаяшаг Цырен-Дулма Дондокова «Зүрхэнэй сохисо» гэжэ шүлэгүүдэйнгээ суглуулбари гаргуулба.

Энэ суглуулбари соонь арба гаран жэлэй туршада бэшэгдэһэн далаад жэжэхэн шүлэг оронхой. Эдэнь томохон темэнүүдтэ зорюулагдаад, олонхинь хоорондоо инаг дуранай улаан утаһаар холбогдонхой. Хамта дээрээ инаг дурые олон талаһаань магтажа харуулһан нэгэ бүхэли баглаа болоно. Баглаа соо ороһон сэсэгүүдэй «тэрэ-энэнь үлүүсэ һайхан» гэжэ илгахань бэрхэтэй бэшэ аал? «Һайн лэ» гэжэ һанаһан сэсэгүүдээ түүжэ, өөрынгөө баглаа соо оруулһан байгаа ёһотой. Теэдшье «муу» гээд али нэгэ сэсэгыень абажа хаяа һаа, баглаагай үнгэнь гүйсэд бэшэ болошохоор.

Тиимэһээ энэ богонихон статья соогоо тус суглуулбариин гол удха, шэнжэ, шанар тухай халта хэлээд үнгэрхэ ушартай бологдоно. Рецензи бүхэнэй һүүлдэ номой дутуу дунда тухай хэлэгдэдэг ёһо заншал болошоһон хадань, мүнөө Ц. Д. Дондоковагай шүлэгүүдтэ бии байһан дутагдалнуудые хургаа даража тоолонгүй, һайн тала тушаань хэлэхэ дуран хүрэнэ. Аажам намдуу хүдөө талаар алхалан ябахада, ямар аглаг һайхан бэ? Алишье талаһааш арса, ая гангын үнэр хангалтаха, үнгын сэсэгүүд нюдэндэш миралзаха.

Цырен-Дулма Дондоковагай шүлэгүүдтэй, илангаяа инаг дурые магтажа бэшэһэн шүлэгүүдтэй (номой хоёрдохи бүлэг) танилсаха үедөө эгээл инмэрхүү доторой байдалда абтажа, сэсэгһээ сэсэгтэ ниидэһэн зүгы шэнгеэр шүлэгһөө шүлэгтэ орожо, мэдээгүйдөө һүүлшын хуудаһа уншажашье байхадаа болохо.

Гэхэтэй хамта Цырен-Дулма Дондокова гансал хара амияа хараад, инаг дуранай уйтахан хорёо соо бүмбэрдэг поэдүүдэй нэгэн бэшэ юм. Поэтессын инаг дуран тухай бэшэһэн шүлэгүүдые абажа хараа һаа, бултадаа олониитын ажабайдалда хабаатай, хамтын эрмэлзэлгын сууряатай байха. Инаг дуранай оньһото түлхюур дархалжа, уншагшадые урагшань, ерээдүйн бүри һайхан саг тээшэ уряална. Тиимэ дээрэһээ Ц. Д Дондоковагай лирическэ шүлэгүүд эдэбхитэй, дайшалхы удхашанартай.

Цырен-Дулма Дондоковна бурят хэлэнэйнгээ һан жасые, уран нугалбариие наринаар мэдэхэ байһан тулада өөрынгөө мэдэрэл, хүсэл һаналые таарастай үгэнүүдээр, сүлөөтэйхэнөөр, аржагараар гаргана.

Бурят поэзиин зарим шүлэгүүдые уншахада, халтад гэхэдээ огсомдохоёо, шэрүүдэхээ, үхэрэй хэлээр долёохоёо һанадаг. Поэт бүхэн шахуу өөр өөрын хоолойтой гэжэ дээрэ хэлэгдээ һэн. Нариншье, дундашье, бүдүүбтэршье, бүдүүншье хоолойгоор дууладаг зон бии. Уур мунсыншье, удархай барабанайшье абяа гаргадаг хүнүүд дайралдадаг ааб даа. Манай һанахада, лирическэ шүлэг бэшэдэг поэдүүдэй ансамль соо Ц. Д. Дондокова эгээл нарихан хоолойгоор шэшэрүүлэн, гунигтайшье, хүхюуншье дуу дууладаг байна.

Инаг дуранай энэ баглаагай, энэ магтаалай хуудаһануудые хойно хойноһоонь ирахада—һалажа ядаһан хүбүүн басаган хоёрой түрүүшын уулзалга харагдана, хүсэд шиидээгүй мэдэрэлэй шэртэһэхэнүүд адалдаад абана, унтажа ядаһан нэгэнэй угаа ехээр һанааш алдаха дуулдахадал гэнэ, арбан табанай һарын гэрэл соо аалиханаар шэбэнэлдэхэ абяанш гарана хэбэртэй, хахасаһан хоёр зүрхэн долгилжо, хабһанһааш халишана аа гү гэжэ һанахаар болоно, уйдхар гунигай шэрүүн һалхин ухамидаадш абана нэгэ газартаа, гүндүү ехэ байлдаанай һүүлээр гүжэгэр хара хүбүүнэй улаан дурдан пулаадай угалза шэмхэлэн һууханъ үзэгдэхэдэл гээд үнгэршэнэ, сагаахан саһахандал саарһахан бэшэг саадахиинь зүрхэндэ хайлахадаад мэлмэрнэ, харахан нюдэнэй гүнзэгы соо ханилсаһанай энеэдэн толотоно, алтан гургалдай амияа эгшэтэрээ шэшэрүүлэн аяар холоһоо зэдэлүүлнэ, аабагар жаахан хүбүүнэйнгээ ажалынь хараһан эхэ аршана тэндэ нюдэеэ, Коммунистическэ партиин ашаар хамтын жаргал дэлгэрнэ. Юрэ хэлэхэдэ—инаг дуранай халуун амисхаал алишье хуудаһанһаань анхилна.

Эхэнэр хүн хадаа тиимэ гү, али яахадааб даа, бэшэһэн мүрнүүдыень уншахада урин зөөлэхэн, сэдьхэлдэ нэмүүхэн, ондоохонууд лэ шэнги байдаг. Авторые дан үнжэгэн, нялуун хэлэтэйшье гэжэ болохогүй (нимэ газарнуудай дайралдадагшье һаань).

Авторай хэлэн юугээрээ хүсэтэйб? —Бүхы юумые дүрсэлжэ, образноор хэлэдэгээрээ. Психологическа, синтаксическа параллелизм, асуудалай интонаци, элдэб ёһоной сасуулбари, метафор, эпитет г. м. поэтикын арга боломжо дэлгэрэнгыгээр хэрэглэнэ. Доторой ойлгосо, мэдэрэлээр баян хүн байһан туладаа эдэ бүгэдые нарин хэмжүүртэйгээр, мэргэжэлтэйгээр, арһа мяхатайгаар шүлэгүүдтээ оруулна.

Цырен-Дулма Дондоковна энээнһээ хойшо улам эршэмтэйгээр, улам гүнзэгыгөөр, урагшаа дабшажа ябаа байдалай түргэн алхасануудые уран үгын хүсөөр улам һайханаар харуулха аабза гэжэ найдагдана. Тиигэхэ зуураа лирическэ поэтессэдэ «зүрхэнэй сохисо» шангадаа гэжэ байхагүй гэжэ нэмэхэ байнаб.

Г. Туденов,
хэлэ бэшэг шэнжэлхэ эрдэмтэ кандидат.

Манай республика дотор

Эрхим свёклошон

Кударын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Е. М. Андреева мүнөө жэл свёклын баян ургаса хуряагаа.

Нүхэр Андреева өөрынгөө лаадаг участок дээрэһээ 180—200 центнер свёкло хуряажа абаба. Зарим участогһаань гектарай 300 центнер свёкло абтаһан байха юм.

Зураг дээрэ: Е. М. Андреева.

Г. Цыдыповэй фото.

Чехословаки мордобо

Чехословакиин Республикын ажалшадай ажабайдал, ажаһуудалтай танилсахаар манай республикын бүлэг аяншалагшад замдаа һаяхан мордобо. Аяншалагшад Прага городой үзэсхэлэнтэ гоё газарнуудаарнь ябажа хараха юм. Тэдэнэр Злата Прагадахи В. И. Ленинэй гэр-музейтэй танилсаһанайнгаа һүүлээр, городой промышленна предприятинууд, эмнэлгын, һуралсалай газарнуудаар ябаха байна. Аяншалагшад Брно, Братислав болон бусад городуудаар ябажа, хүдөө ажахын кооперативуудай ажалтайнь танилсаха юм.

Энэ жэлдэ республикымнай 200 гаран ажалшад арадай демократиин оронуудаар ябажа ерээ.

Е. Жарханова.

Һайн һайхан заншал

Улан-Удын ПВЗ-гэй хүдэлмэришэд, алба хаагшад зун, намарай үедэ колхоздо ошожо, хуряалгадань туһалалсадаг һайн һайхан заншалтай болонхой. Эдэнэр энэ намар Хориин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, үбһэ, таряа хуряалгадань, силос даралгадань горьтойхон туһаламжа үзүүлһэн байна. Хүдэлмэришэд Шевнина, Охлопкова, Сахаров, Сизых гэгшэд илангаяа һайнаар ажаллаа.

— Колхозой ажалда туһаламжа үзүүлһэндэтнай баяр хүргөөд, заводтоо амжалтатай һайнаар хүдэлхыетнай хүсэнэб,—гэжэ колхозой парторг нүхэр Д. Дамбаев хүдэлмэришэдые үдэшэлгэн дээрэ мэдүүлээ.

Б-М. Дондоков.

Магтаалда хүртэгшэ

Улан-Удэ город жэл ерэхэ бүри үргэдэжэ, оршон тойрондонь хүдэлмэришэдэй тосхон улам олошорно. Энээнтэй дашарамдуулагдан, почтын шэнэ таһагууд эмхидхэгдэнэ.

Кумыска тосхоной почтын 12-дохи таһагта ажалладаг Галя Шаракшинова, Вера Забанова гэгшэд хүнүүдтэ газетэ, журнал саг соонь хүргэхын түлөө мүрысэдэг болонхой. Түрүү почтальонуудай тоодо ородог эдэ хоёр нүхэд эрхим ажалайнгаа түлөө нэгэнтэ бэшэ баясхаланда, мүнгэн шанда хүртэһэн байха. Ажалшадта газетэ, журналнуудые саг соонь хүргэдэгэйнгөө түлөө ажалшадай зүгһөө олон дахин баясхаланда хүртөө. Һүүлэй хоёр һарын туршада энэ почтальоной дэбтэртэ 6 баясхалан бэшэгдээ. Кумыска тосхондо ажаһуудаг И. Березков, И. Заганов, В. Демченко, В. Григорьева гэгшэд хамтаржа, Галя Шаракшиновагай дурадхалай дэбтэртэ иигэжэ бэшэһэн байна: «Манда почто саг дары асардагайнь түлөө нүхэр Шаракшиновада баясхалан хүргэнэбди. Энэ почтальон манда зулгы зохидоор хандахаһаа гадна, газетэ, журналнуудые саг соонь захихые һануулдаг».

Ерэхэ жэлдэ гараха газетэ, журналнуудые захилга октябриин 1-һээ хойшо почтальонуудые бүри ехэ ажалтай болгоо. Почтынгоо таһагта магтаалтай болоһон нүхэр Шаракшинова октябриин арбан үдэрэй туршада 8 мянга гаран түхэригэй газетэ, журналнуудые захюулаа.

К. Николаев.

10 һарын түсэб дүүргэгдээ

Октябриин ехэ һайндэрые угтуулан, Улан-Удын модоной заводой коллектив социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, 10 һарынгаа түсэбые октябриин эхеэр дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 19 мянган кубометр хюрөөдэмэл модо, 1000 кубометр амһартын хабтагай гаргаа.

Мүнөө энэ заводойхид жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 21-дэ дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Эдэнэр шэнэ уялгаяа районой партийна конференцидэ зорюулжа, болзор соонь дүүргэхээр оролдоно. Октябрь һарынгаа түрүүшын арбан хоногой даабарии болзорһоонь нэгэ үдэр урид дүүргэбэ.

Модошодой дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ модо хюрөөдэдэг цехын нүхэр Илья Павловай халаан түрүү һууряа алдангүй ябаһаар. Эдэнэр арбан хоногой туршада түсэбһөө гадуур 300 гаран кубометр модо хюрөөдэжэ гаргаба. Й. Щукин, В. Шкор, А. Ефремовэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд үдэр бүриингөө даабарии һаядаа 150 процентһээ доошо бэшээр дүүргэнэ. Модо болбосоруулдаг цехын халаан (мастерынь Г. Беломестных) амжалтатайгаар ажаллана. Нүхэр К. Т. Максимовай ударидадаг цехынхид хахад һарынгаа түсэбые дүрбэн хоног урид дүүргэбэ.

Д. Аюшеев.

60 бүлэ шэнэ гэртэ орохонь

Совнархозой капитальна барилгын управлениин барилгашад октябрь һарын дүүрэтэр 48 байратай нэгэ, найман байратай хоёр гэр барижа, ашаглалгада үгэхэнь. Энээнэйнь ашаар Улан-Удын паровозовагонно заводой 60 гаран хүдэлмэришэдэй бүлэ һайн байратай болохо байна. Тиихэдэ энэ оной һүүл багаар тус заводой хүдэлмэришэд хамта дээрээ 10200 дүрбэлжэн метр талмайтай байрада орожо түбхинэхэ юм. Баригдажа байһан гэр байрануудай олонхинь дүүрүүтэй болоžо байна.

С. Капустин.

Оролдосотой наймаалагша

Хужарай (Закамен) хүдөөгэй магазинда наймаалагшаар ажалладаг А. Мункуева һара бүриингөө даабарии үлүүлэн дүүргэдэг юм. Александра Мункуевагай магазин соо хододоо ариг сэбэр, эд бараанииинь аятай зохидоор табяатай байдаг.

Нүхэр Мункуева эд бараа худалдан абагшадта һайнаар хандадаг, хэрэгтэй захилыень саг соонь асархые оролдодог. Тиимэһээ Александра Мункуевна һара, квартал бүриингөө даабарии хододоо үлүүлэн дүүргэдэг, сельпогой правлениин зүгһөө һайшаал, магтаалда хүртэдэг байна.

С. Шагдуров.

Комсомолой уряагаар...

Бага Куналейн (Бичура) дунда һургуулиин һурагшад элдэб янзын ажал хэжэ һураһан байха. Эдэнэр сүлөөтэй сагтаа һургуулиингаа дэргэдэхи участогай ургамалнуудые харууһалдаг юм. Эдэнэрэй һуулгаһан модод һургуули, тосхоной газаагуур олон. Харахадашье урматай, хүнэй һанаа сэдьхэл баярлуулжа байдаг. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ арбадахиие дүүргэһэн хүбүүд, басагад зундаа үбһэ, таряа хуряалгада хабаадаа. Тээсгэн ВЛКСМ-эй обкомой гаргаһан хандалгада харюу болгон, эдэнэр бултадаа шахуу «Победа» колхозойнгоо һү һаалиин фермэдэ, хониной отарада ажаллахые хүсэбэ. Тамара Снегирева, Руфина Панькова, Галина Фурманова, Валентина Некипелова гэгшэд хонишоной, гурбуулаа адли нэрэтэй Валентина Фалилеевanууд, мүн Тамара Фалилеева һаалишан, Елена Смолина шубуушан болоод, ажаллажа байнхай.

Ю. Савостин.

Д. ДАМБАЕВ. Үхибүүд тухай шүлэг

Шаан-шуун, оог хуугай табилдааша,
намжар һонюуша, заягүй хүхюутэй,
Шардайса —
(Дондогой мэргэн үгэ!) —
газаагуураш гүйлдөөшэ заахан үхибүүдэй
Наадахы хаража зохидшоон,
нааршаажа баясахаш.
Наран гииһээр зосоошни
мүндэлэн бадаржа мандаха.
Сэдьхэлшни, юундэшьеб, сэсэглэһэндэл болоžо,
Сэнхир үндэр огторгойн
уудам сэлмэгээр онгойжо,
Эмниг, дошхон горхон булагай жэшээтэй
эдирхүү аялдар аляа омогойш
Эршээр хүлгэн бусалжа,
багынш ябадал һануулха.

Хонхын дохёогоор соностон анха эхилдэг
эрдэмэй богоһо—һургуулиин хаанаһаа
Холые зориһон абьяас хурдан оюутан,
эртын хонгор наһатан!
Танай сэнгүү шуураан соо,
Танай дүлэтэ найдал соо
Ухаан ехэ бэлигэй
Ууган уряал,
Багша сэсэн Ленинэй
Бата суртаал,
Маша һайхан ерээдүймнай,
Мандаһан мүнхэ хэрэгнай!
Эдир үе,
Энэ шүлэг
Юрьеэ замайш,
Юрөөл болог!

ВРАЧЫН ЗҮБШЭЛ. Хэрхэ үбшэнһөө үхибүүдые яажа һэргылхэб

Үни сагһаа хойшо мэдээжэ болоһон хэрхэ (ревматизм) гээшэ яһанай үбшэн юм, тиимэһээ наһатай хүн лэ энээгээр үбдэдэг гэжэ тоолодог байгаа. Эрдэмтэдэй шэнжэлжэ үзэһэнэй ёһоор, хэрхэ гээшэ миин яһанай үбшэн бэшэ, харин хүнэй бүхы бэе махабадай үбшэн гэжэ элирүүлэгдээ. Энэ үбшэн нэн түрүүн зүрхэ, һудал болон нервын системые ехээр муудхаажа эхилдэг юм. Һүүлээрнь зүрхэндэ орожо, зүрхэн порок үбшэнтэй болгодогынь мэдээжэ. Хэрхээр үбдөөд, дары эмнүүлээгүй хүн бэе муутай, инвалид болоžо магад. Хэрхэ үбшэн ехэнхидээ үхибүүдтэ хүрэжэ эхилдэг. Үхибүүд хэрхээр үбдэһэнөө һайса мэдэнгүй үнгэргэдэг. Хүхөөр үхибүүнэй хэрхээр үбдэхэнь үзэгдэдэггүй шахуу.

Юунһээ, ямар шалтагаанһаа хэрхын бии болодогынь хүсэд элирүүлэгдээдүй. Тингэбэшье үхибүүдэй хэрхэ үбшөөр үбдэхэ, тэрэнэйнь саашадаа һүжэрхэ ушар хүшэхүрэхөөр бэшэ хүндэ хүдэлмэри хэһэнһээ, муу, нэгэ янзын хоолһоо, зарим нэгэ юумэндэ ехээр һанаата, бодолгото болоһонһоо гү, али ангина, грипп болон бэшэшье үбшөөр үбдэһэнһөө ехээр дулдыдадаг.

Ямар аргаар энэ үбшэнһөө бэеэ һэргылхэб гэхэдэ, санитарна гурим һайнаар сахиха, хубсаһа хунараа, байра байдалаа ариг сэбэрээр байлгаха, үглөө бүри гэрээ һалхитуулжа байха, олон янзын, витаминаар баян хоолоор үхибүүдые эдеэлүүлхэ, тэдээндэ урин налархайгаар хандаха, саг соонь унтуулха шухала. Үхибүүнэй үбдэнэб гэжэ заашье гомдобол, врачта үзүүлжэ, зохихо хэмжээ абаха ёһотой.

Хэрхэ үбшөөр үхибүүнэй үбдэһые түрүүшээр мэдэхэнь бэрхэтэй байдаг. Энэ үбшөөр үхибүүн үбдэжэ эхилхэдээ эрхэдэг зантай, тамир шадалгүй, толгойнь ходо үбдэдэг, 37,2—37,3 градус халуунтай болодог. Заримдаа хүлни, гарни, зүрхэн доромни үбдэнэ гэжэ гомдодог. Энэ гомдолдонь зарим түрэлхид анхаралаа хандуулангүй үнгэргэдэг ушар али олон үзэгдэдэг. Саг дээрэнь врачта үзүүлжэ, хэмжээ абаагүйһөө хэрхэнь бүри зүрхэндэ орожо, олон жэлдэ удаанаар үбшэлүүлдэг.

Иигэжэ мэдэгдэнгүйгөөр удаан сагта үбшэлһэнэй һүүлээр, ангина, грипп, скарлатинаар үбдэдэг. Удаань 1—2 долоон хоногой үнгэрһэн хойно баһа шадал тамиргүй, хоолдо дурагүй болодог, үхибүүнэй толгойнь, үе мүсэнь үбдэжэ, халууниинь ехэдэжэ эхилдэг. Һүүлээрнь зүрхэнэй порок үбшэн болоžо магад.

Тиихэдэ хэрхэ ондоо янзаар үргэлжэлхэ гэжэ байдаг. Удаан саг соо хүн гэмгүй ябажа байтараа, гэнтэ үе мүсэнь ехээр үбдэжэ ородог. Тиихэдээ гансата бүхы үе мүсэнь үбдэдэггүй, ээлжэлжэ байгаад үбдэдэг юм. Энээниие медицинэ ойро зуурын хэрхэ гэжэ нэрлэдэг. Дахинаа үхибүүнэй толгойнь үбдэжэ, үргэһэ нойргүй, халууниинь ехэ болоžо эхилдэг. Уданшьегүй халууниинь буужа, үхибүүн хуушан түхэлдөө орожо эхилдэг. Тиигэбэшье үбшэн эдэгээ бэшэ, харин нэгэ баға номгодоо гээшэ. Энээниие зарим түрэлхид ойлгодоггүй, үхибүүгээ дахин һургуулидань эльгээдэг, гэртэхи ажалда зарадаг байха юм. Халуунайнь доошоо бууһанай һүүлээр 2 долоон хоногто дэбисхэртэнь хэбтүүлһэнэй удаа бага сага газаа гаража сэнгэхыень зүбшөөхэдэ болохо.

Зарим ушарта хэрхэ үбшэн үшөө ондоо янзаар үргэлжэлдэг. Тиихэдээ үбшэниинь нервнэ системэдэ ородог ушар бии. Энээниие хорей гэжэ нэрлэдэг. Хорей 5-һаа 12—13 наһатай үхибүүндэ ехэнхидээ хүрэдэг. Хорейгээр үбдэхэдөө үхибүүнэй абари зан ондоо болодог. Эрхэдэг, сухалтай, үргэһэ нойргүй болодог, хүл, гар, нюурынь һалганадаг, бүхы бэень һула, үүхи болоžо эхилдэг юм. Энэнь 2—3 долоон хоног соо үргэлжэлөөд, һүүлээрнь зүрхэндэнь түргэн ородог ушар үзэгдэдэг. Үхибүүнэй халууниинь баһа дээшэлдэг, бөөлжэһэн хүрэхэ, гэдэһэниинь үбдэхэ, һүүлээрнь сээжэнь үбдэжэ, зүрхэнэйнь сохисо улам олодожо, аминиинь хөөрэжэ эхилдэг. Шарайнь сайжа, урал, аманиинь хүхэржэ, хүлынь хабантажа эхилдэг. Энэнь 1—2 һараһаа дээшэшье үргэлжэлжэ болохо. Һүүлээрнь һөөргөө бараг болобошье, үбшэниинь үргэлжэлһөөр байдаг.

Хэрхэ үбшэн бусад үбшэнһөө ямар илгаатайб гэхэдэ, үргэлжэ үбшэлүүлжэ байдаггүй, нэгэ үе бараг болоžо, нэгэ үедэнь үбшэн хэдэн һараар, жэлээршье үргэлжэлжэ байдаг гээшэ. Энээниие таһалбаритай үень гэжэ хэлэдэг. Таһалбаритай үе соонь үхибүүн ямаршье гомдолгүй байжа байтараа хаа яа халууниинь ехэ болоžо, үе мүсэнь үбдэдэг.

Бараг болоһон хүнэй дахин үбшэлхэдэнь эльгэ, бөөрэ, уушха гэхэ мэтэнь муудадаг юм. Тиихэдээ бэедэ түхэреэн тэмдэгүүд гү, али арһан доро жэжэхэн больдируунуудай бии болохонь харагдадаг

Хэрхэтэһэн хүниие врачын заабариин ёһоор, сэбэр агаартай таһалга соо байлгажа эмнэхэ шухала. Витаминаар элбэг, тоһо, дабһагүй эдеэгээр үбшэн хүниие хооллуулхада һайн. Олонхи түрэлхид үбшэн үхибүүгээ врачын заабарин ёһоор гэртээ харууһалжа шададаггүй. Тиимэһээ үхибүүе больницада байлгахада түргөөр, 1,5—2 һарын туршада эдэгэдэг. Больницаһаа тэрэнэй гараад байхадань хэдэн һара врачын харууһалта доро санаторидо амаруулха зэргэтэй.

Хэрхээр үбдөөд эдэгэһэн үхибүүнэй дахинаа һургуулидаа ошоходонь врачһаа зүбшөөл абаха хэрэгтэй. Үбдэһэнэйнь һүүлдэ жэлэй хугасаа соо үхибүүндэ волейбол, бумбэгэ, коньки, сана гэхэ мэтээр наадхуулжа, холо газарта ябуулжа болохогүй.

Үбдөөд эдэгэһэн үхибүүн халтад гэбэл дахинаа үбдэжэ магад. Тиимэһээ 3—4 һара болоод лэ врачта үзүүлжэ байха ёһотой. Үхибүүдэйнгээ бэеынь элүүрые түрэлхид ходо хаража, адаглажа, бишыханшье һэжэглэмээр зүйлэй гарабал врачта хандажа байха ёһотой.

М. Шалтыкова,
хүүгэдэй № 2 больницын врач.

Хилын саанаһаа

СССР-эй Верховно Соведэй делегациин Индонезидэ ошоод байһан тухай

ДЖАКАРТА, октябриин 15. (ТАСС). Индонезидэ аяншалжа байһан СССР-эй Верховно Соведэй делегациие Индонезиин арад хани халуунаар угтана. Советскэ делегациин ерэһэнэй хүндэлэлдэ зорюулагдан, октябриин 13-да Бандунгда үдэшын сайлалга болоо. Н. А. Мухитдинов түрүүтэй, делегациин бүхы гэшүүд, Индонезиин парламентын түрүүлэгшэ Сартоно, Баруун Ява провинциин губернатор Сомантри, Баруун Явын сэрэгэй округой командалагша Косасих, провинциин болон Бандунгын бусад элитэ ажал-ябуулагшад сайлалга дээрэ байгаа.

Баруун Явын губернатор Сомантри СССР-эй Верховно Соведэй делегациие халуунаар амаршалха зуураа, делегациин Индонезидэ, тусхайлбал, Бандунгда ерээд байһан ушар Индонезиин болон СССР-эй арадуудай хоорондохи хани ёһоной холбоо барисаае улам бэхижүүлхэ гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

Советскэ делегациин зүгһөө ажалшадай депутадуудай Ленинградска областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. И. Смирнов үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй болон Индонезиин арадуудай хоорондохи хани барисаан улам бүри бэхижэжэ байна гэжэ онсолон тэмдэглэ[…] Бидэнэр ябаһан лэ газартаа хан[…] ёһоной угталгануудые хүлеэнэбди[…] Хани халуунаар бидэниие таанада[…] угталга совет арадта Индонези[…] арадай хани ёһоор, гүнзэгы ехэ та[…]лархалтайгаар хандадаг байһые[…] харуулна гэжэ Н. И. Смирнов хэлэ[…]

Һүүлдэнь советскэ делегациие толгойлогшо Н. А. Мухитдинов тобш[…] үгэ хэлээ. Хани халуунаар, хүнд[…]тэйгөөр угтаһанайнь түлөө Банду[…]гын хүн зондо халуун баясхал[…] хүргэхэ зуураа, эб найрамдала[…] хоёр түбиин—Ази, Африкын ар[…]дуудай хани барисаанай, харилса[…] холбооной болон эрхэ сүлөөгэй то[…] ёһонуудые соносхоһон Бандунг[…] конференциин түүхэтэ удхашана[…]тай байһые Н. А. Мухитдинов онс[…]лон тэмдэглээ.

Бандунгын нэрэ Советскэ Со[…] дотор үргэнөөр мэдээжэ болонх[…] юм. Юуб гэхэдэ, манай правитель[…]ство уласхоорондын харилса[…] илангаяа Зүүн зүгэй оронууд[…] харилсаа байгуулхадаа Бандунг[…] конференциин гол ёһонуудые нар[…]наар, шууд сэхээр баримталдаг[…] гэжэ Н. А. Мухитдинов хэлээ.

„Түбэд тухай асуудалай ООН-дэ табигдаһан ушар имагтал хүйтэн дай шангадхана“

ДЕЛИ, октябриин 15. (ТАСС). «Түбэд тухай асуудал» гэдэгые зүбшэхэ зүйлдэ оруулхые Ассамблейдэ һанамжалан дурадхаха гэжэ ООН-эй Генеральна Ассамблейн Генеральна Комитедэй гаргаһан хуули бусын шиидхэбэри тухай «Нав Бхарат таймс» газетэ түрүү бэшэг соогоо иигэжэ тэмдэглэнэ: «Түбэдтэ болоžо байһан бүхы юумэн имагтал Хитадай дотоодын хэрэгүүдтэ хамаадана. Тэрэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ ямаршье орон хамааралсаха эрхэгүй. Нэгэдэхеэр, Түбэд хадаа амяараа байһан, бишыхан гүрэн бэшэ юм. Хоёрдохёор, Түбэд тушаа гомдол Хитадта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй. Тээд ООН-дэ Хитадай өөрһ[…]гөө һуури эзэлхэ аргыень олгоо[…] байһан аад; Хитадай ямар нэг[…] район тухай асуудалые тус ор[…]низацида зүбшэн хэлсэлгэ им[…]тал оршон байдалые шахар[…] шанга болгохо байна...»

«Советскэ премьер-министр Х[…]щевой США-да аяншалгаһаа ул[…]жалан, уласхоорондын шахар[…] шанга байдал нилээд һулар[…] Иимэ оршон байдалда Түбэд ту[…] асуудал ООН-дэ табигдаагүй [...] дээрэ байгаа бшуу: Тус асууда[…] ООН-эй үзэмжэдэ табигдаһани[…] шахардуу шанга байдал һулару[…]гада оройдоошье туһалхагүй б[…]на».

Алжирта эб найрамдал тогтоохын түлөө

ПАРИЖ, октябриин 15. (ТАСС). Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерацида, «Францийн христос шажантай ажалшадай конфедерацида», «Форс Увриертэ» ородог «Пежо» гэжэ автомобильна заводуудай профсоюзна организацинууд Алжирта эб найрамдал тогтоохо уряатайгаар Францийн президентдэ хандаһан байна. «Табан жэлэй турша соо үхэл зоболон ушаруулжа, ороной бюджедые бэрхэтэй болгожо байһан дайн байлдаанай зогсоогдохые бидэнэр ехээр хүсэнэбди» гэжэ бэшэгэй авторнууд мэдүүлнэ.

«Францийн христос шажантай ажалшадай конфедерацида» ородог барилгын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай хүтэлбэри тогтоол[…] талан абаа. Алжиртахи дайн б[…]даа болюулха тухай яарал[…]гаар хэлсээ хэжэ эхилхэ тухай [...] тогтоол соогоо эрилтэ хэһэн [...]на. Нютагай захиргаанай орган[…]та элдэб политическэ партин[…]һаа һунгагдаһан түлөөлэг[…] профсоюзуудай эрилтэнүүдые [...]лэ дэмжэлсэнэ. Валанс (Шар[…] департамент), Флерисюр-[…] (Кальвадос департамент), А[…] (Ло ба Гарона департамент) г[…]дуудай муниципальна соведүүд [...]жирта эб найрамдал тогтоохые [...]сэжэ байһан тухайгаа һүүлэй [...]нүүдтэ мэдүүлээ.

Баруун Германиин эрхэтэд ГДР-эй тала руу ороно

БЕРЛИН, октябриин 15. (ТАСС). ФРГ-гэй эрхэтэд Германиин Демократическа Республикын тала руу орожол байһаар. АДН агентствын дамжуулһанай ёһоор, октябриин түрүүшын долоон хоногой турша соо Федеративна Республикаһаа ГДР-эй тала руу 1640 га[…] хүн ороһон байна. Баруун Гер[…]ниин армида 1939 ондо түрэһэн[…] бүүдэй татагдахаяа байһа[…] уламжалан, Баруун Германиин[…]луушууд ГДР-эй тала руу [...]олоороо ороно гэжэ АДН агент[…]заана.

Антарктикын асуудалаар уласхоорондын конференци

ВАШИНГТОН, октябриин 15. (ТАСС). Антарктикын асуудалаар уласхоорондын конференци мүнөөдэр США-гэй дотоодын хэрэгүүдэй министерствын байшан соо нээгдээ. 12 орон, тэрэ тоодо Холбоото Штадууд, Советскэ Союз, Англи, Австрали, Франци, Шэнэ Зеланди болон бусад оронууд конференциин хүдэлмэридэ хабаадана.

Антарктикые имагтал амг[…] ёһоор хэрэглэхэ, тэндэ научна [...] жэлэлгэ һаадгүйгөөр хэхэ, дэл[…] бүхы оронуудай хоорондо на[…] харилсаа холбоо байгуулха яб[…] хангаха тухай үгэеэ ойлго[…] гээшэ конференциин зорилго[…]

Редакторай орлогшо
С. БАЛЬЖИНИМ[…]

Бурят ҮНЭН

1960 ондо гараха газетые захилга эмхидхэгдэнхэй

Хэлхеэ холбооной конторо, отделени, почтальон[…] предприяти, эмхи зургаа[…] бүхэндэ, РТС, совхоз, колхо[…] болон һургуулинуудтахи хэблэл тараада[…] олониитын түлөөлэгшэд захил абана.

ГАЗЕТЭ ЗАХИХА ҮНЭ СЭН:

жэлэй—60 түхэриг, 6 һарын—30 түхэриг, 3 һарын—15 түхэри[…] 1 һарын—5 түхэриг.

Декабриин 20 болотор захил абтаха юм.

Шамдажа захиит „Бурят үнэн“ газетээ!

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам редактора—32-74, отв секретаря—27-37. отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов. корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01170. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 508